

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՊԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԳ. ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ	Յտար ուսուցիչը Հայ վարժարանաց մէջ.....	Մ. ՆՈՐԱՏՈՒՆԿԵԱՆ
ՊԱՏՄԱԿԱՆ	Նախնի Արուեստներ և Զրադաշտի Կրօնքն.....	ՏՕՔԹ. Ռ. ՌՕՊԷՆՍՈՆ
ԳԻՏԱԿԱՆ	Չափադիտական զուարճալիք. — Երկու յառաջա- դրութիւնք. — Քօլօմպոսի հաւկիթը. — Ա- պացուցութիւնք. — Մարդու մագերու թի- ւը. — Պ. Ժէզիւ — Քռիսթ. — Առաջարկու- թիւն մը. (պատկ.).....	Գ. Յ. ԶՕՈՒԵԱՆ Յ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ
ԱՌՈՂՋԱԲԱՆԱԿԱՆ	Դիւրահասկանալի դասեր գործնական Առողջաբա- նութեան վրայ. — Մարտողութիւն (Դաս Ա.)	ՏՀԻ ՆԷՅԶԸՐ
ՎԷՊ	Ոսկեղէն դաւաթ. Ձինական Պատմութիւն մը. (Շար. եւ վերջ). (Թարգմ. Անգլիարէնէ).....	
ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԱԿԱՆ	Պատրանք (Գաւառական Բանաստեղծութիւն). Հաւաքեց.	
ԴԱՏԱԿԱՆ	Նոր ընկերութիւն մը.....	
ՋԱՆԱԶԱՆՔ	Թէ մարդ ի՞նչպէս կը շեղի երբ աչքը կապուած քայլէ.....	
ՔԱՂԱՒԻՇ ՇԱԲ. ԼՐՈՅ	Արտաքին, Ներքին, Ազգային.....	
ՍԻՄՕՆԷ ԵՒ ՄԱՐԻ	(Կշալիէ տը Մոնթէրէն) Թարգմ.....	

ՊԱՅՄԱՆՔ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Կ. Պոլիս.....	տարեկան.....	Կէս ոսկի Օսման.
»	վեցամսեայ.....	Քառ » »
Գաւառներ.....	տարեկան.....	Կէս » »
Օտար քաղաքներ.....	»	12 Ֆրանք
Թղթատարութեան ծախք »	»	15 դահ. արծաթ
Մէկ թերթին Գինն է.....	»	60 փարայ

Մասիսի Խմբագրութեան վերաբերեալ ո՛րեւէ գրութիւն կամ նամակ պէտք է ուղղել առ

Խմբագրութիւն Արեւելք և Մասիս Լրագրաց
Ղալաթիա, Նորատունկեան խան

Կ. ՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՅ

ՊԵՐՄԵԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՑ ՊՈՐՍԱ

Հայաթիա, 11 Հոկտեմբեր

ԸՆԹԱՅՔ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐՈՅ

Քամիս Լանտարյի վրայ պանքայի	408 3/4
Քամիս Լանտարյի վրայ (վճարներ)	408 3/8
Քամիս Լանտարյի վրայ (պանքայի)	23 20
Քամիս Լանտարյի վրայ (վճարներ)	23 30

ԸՆԹԱՅՔ ԱՐԺԵԹՎԹՈՅ

Օսմանեան Քոնսուլիտի

Կահկերկուր Գոհար	45 22
Պորտային Գոհարներն վերջը	45 25
Բերայի մէջ	— —
Առաւօտեան բացուեցաւ	45 20
Բարձրագոյն քին	45 25 1/2
Նաւաղագոյն	45 20
Կէս օրին	45 24 1/2
Փոխաւորութիւն 1858) A. Սէրի Գ. Կ.	26 20
» 1862)	— —
» 1860)	— —
» 1863) B. Կ.	45 40
» 1872)	— —
» 1865)	— —
» 1869) C. Կ.	45 48
» 1873)	— —

Իւնիֆիէ Եգիպտական

Եգիպտական Գոհարներն	74 40
Այս առաւօտ բացուեցաւ Գ. Կ.	74 45
Կէս օրին	74 45

ԲԱՏՆԵՏՈՐՈՅ

Սօսիթէ Եգիպտական	Գ. Կ. Անգլ. Լ. Կ.
Գրեթէ Եգիպտական	» » Օսման. Կ. 6 40
Պանքա Գ. Կ.	» » » » —
Սօս. Շանտ Ե Կարէօր...	» » » » —
Բարձրագոյն	» » » » 280
Բարձրագոյն Եգիպտական	Փր. 35
Օպիկտատիոն Եգիպտական	» —
Բարձրագոյն Եգիպտական	» 55

Ընթացք դրամոց

Օսմանեան ոսկի	դր. 400
Օ ֆրանկոնոց	» 87 28
Անգլիական ոսկի	» 440 41
Բոլ Իմպերիալ	» 90 42
Գրեթէ	» 54 42
Ռուսական թղթադրամ	» 9 20
» արծաթ	» 89 20
Ֆիորին	» 8 30
Մէք. արծ. (տարբ.)	» 408 2
Վ. Կոնսուլ	» 402 30
Հինգիս	» 402 30
Մէթալիք	» 98 40

Պրինս Կոնսուլ Կոնսուլ

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊՈՐՍԱ

Լանտարյ, 22 Հոկտեմբեր, Ժամ 5 վայր.	45 Կրեկո
Սէրի Գ. Կ.	400 7/16
Օսման. Կ.	14 7/16
» Կ.	14 3/8
» Կ.	26 3/4
» Կ.	45
» Կ.	14 3/8
Օթոման 1871	66 1/4
Փոխաւորութիւն 1877	78 1/2
Պանք Եգիպտական	40
Ռուսական փոխաւ. 1873	94 3/4
Եգիպտական միացեալ (Իւնիֆիէ)	64 7/8
» առաւօտ (Եգիպտական)	85 7/8
Տայրա Սանիէ	60
Տոմանիալ (փոխաւ. Բոլիւս)	86 3/4
Հոնգարական պարտաւորութիւն 40/0	— —
Փոխաւորութիւն Բարիկի վրայ	— —
Վ. Կոնսուլ, 22 Հոկտեմբեր, Ժամ 4 Կրեկոյ	
Փոխաւորութիւն Լանտարյի վրայ	425 50
Օսմանեան Եգիպտական	18
Բարիկ, 22 Հոկտեմբեր, Ժամ 3 վայր.	45 Կրեկոյ
Ֆրանսական Ռանթ 4 1/2 0/0	109 55
» 3 0/0	89 37 1/2
Օսմանեան Եգիպտական Սէրի Գ. Կ.	44 55
» Կ.	44 50
» Կ.	45 60
» Կ.	44 40
Օսմանեան Եգիպտական	36 25
» Բեթիլ Բաժնեւորութիւն	— —
Պանք Եգիպտական	504 25
Գրեթէ Լիոնէ	— —
» Ֆոնսիէ	1305
Բաժնեւորութիւն Լիոնէ	1245
Ռուսական Ֆրանկո	2028 75
Ռուսական 5 0/0 1877ի	400
Իտալական Ռանթ	95 57 1/2
Եգիպտական միացեալ	326 25
Սպանիական (արտաքին)	56 1/4
Բրիտանական Բոլիւս	362 50
50/0 Հոնգարական	— —
2 Կր. Լանտարյի վրայ	25 24

ԲԱՐԻԳ ԲԹԻԹ ՊՈՐՍԱ

Բարիկ, 22 Հոկտեմբեր, Ժ. 40 վ. 30 Կրեկոյ	
Ֆրանսական Ռանթ 4 1/2 0/0	109 55
Օսմանեան Եգիպտական Սէրի Գ. Կ.	44 55
Եգիպտական	326 25

Մ Ա Ս Ի Ս

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

34-րդ ՏԱՐԻ

1885 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 12

ԹԻԻ 3791

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՇԱԲԱԹ 12 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՕՏԱՐ ՈՒՍՈՒՑԻԶՔ

ՀԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆԱՅ ՄԵԶ

Կրօնական ժողովը սխալ մ'եւս գործեց : Իւր վերջին նիստերէն միոյն մէջ նա «բո-
ղոս Թուրքի թաղի մը մէջ վարժարանի տը-
նօրէն կարգուած Հայ երիտասարդ մը ար-
ձակուի պաշտօնէն որովհետեւ բողոքական
է : Պատճառը բացորոշ է եւ հետեւութիւնն
ալ ոչ նուազ բացորոշ : Քանի որ անհատ մը
ազգաւ Հայ ըլլալով իսկ պէտք է արտաք-
սուի Հայ ուսուցչական դասէն, ապա ուրեմն
օտարագրի ուսուցիչը, որը կրնան բողոքա-
կան ըլլալ, հռովմէադաւան ըլլալ, հրէայ
ըլլալ, մահմետական ըլլալ եւ, բայց ոչ երբէք
Ղուսաւորչական՝ այս որոշմամբ իսպառ դա-
տապարտեալ են, եւ յանցաւոր է այն Հայը
որ վարժարանի մը սեռմէն ներս օտարագրի
եւ օտարակրօն պաշտօնեայ մը կ'ընդունի :

Այլ աւելի յանցաւոր են այն ծնողը, որք
իրենց դեռահաս մանկան այբ ու բէն սով-
րեցնելու համար կը յանդգնին սյր կամ կին
օտարագրի նախակրթիչ (էնսթիթիւթէօն)
մը ունենալ իրենց տան մէջ : Իսկ անոնք որ
իրենց զաւակները օտար վարժարանէր կը
խրկեն թէ Պոլսոյ մէջ եւ թէ յԵւրոպա՝ կա-
խաղանի արժանի պէտք է համարուին :

Ահա՛ ինչ անժխտելի հետեւութիւններ
ունի Կրօնական ժողովոյ որոշումը :

Զարմանալի է մարդկային մտաւորական
փիճակն որ սկսելով փոքր տղեկէն մինչեւ

լուրջ եւ արդարասէր եկեղեցականը երբ
կ'զգայ թէ յանցանք մը գործէ զայն, քաւե-
լու համար չվարանիր աւելի մեծ յանցանք
գործելու եւ վերոյիշեալը նոր օրինակ մ'է
այս փիճակին : Կրօնական ժողովը կրնար ը-
սել — «Այս ինչ օտարակրօն ուսուցիչը
այն ինչ պարագային մէջ կրօնական զգաց-
մանց հակառակ շարժեցաւ, վարժարանի
մէջ այն ինչ օրն աշակերտաց բողոքականու-
թիւն քարոզեց, եւ կամ թէ վարժարանէն
դուրս այդ պիսի դիտաւորութիւն մը ունե-
նալն յայտնուեցաւ. ուրեմն կ'որոշեմ որ
այդ պարունը պաշտօն չվարէ Հայ վարժա-
րանաց մէջ » : Այսպիսի որոշում մը եթէ
տրուէր ո՛չ ոք կրնար մեղադրել Կրօնա-
կան ժողով մը որ յուզուած ըլլայ ագոր հա-
մար : Բայց մեր Կրօն. ժողովը, անհատական
կամ մասնական խնդրոյ մը առթիւ նմանօ-
րինակ որոշում մը տալու մէջ (թերեւս իրա-
ւամբ) անպատեհութիւններ տեսնելով, ալ
աւելի գործնական համարեց ընդհանուր
սկզբունք դնել համայն օտարակրօն ուսուց-
չաց Հայ վարժարաններէ արտաքսումը : Յան-
ցանքին փոքրը քաւելու համար յանցանքին
մեծը գործեց եւ իրեն հակառակ եւ հա-
կակարծիք ըրաւ ամեն լլջամիտ անձերն,
ամեն ծնողներն որք իրենց զաւակաց օտար
վարժարաններու մէջ եւ կամ օտար վար-
ժապետներու ձեռք կրթութիւն կ'աւան-
դեն, եւ ձախող կացութեան մէջ դրաւ շատ
մը Ազգային վարժարանաց Հոգաբարձու-
թիւններն որք օտարագրի վարժապետներն
արձակելով վարժարանին բարեկարգ փիճակն
խանդարելու եւ կամ Կրօնական ժողովոյ
որոշումն առ ոչինչ համարելու անխուսա-
փելի վիճակին մէջ են :

Բայց անգամ մը լաւ քննենք խնդիրը :

Նախ՝ Ազգային Վարչութիւնը Ուսումնական Խորհուրդ մը ունի որոյ կը վերաբերին, ըստ Սահմանադրութեան Ազգային վարժարանաց վերաբերեալ բոլոր խնդիրները: Կրօնական ժողովը միայն կրօնագիտութեան ուսման աւանդուելուն եղանակին հետ կրնայ միջամտել եւ ասկէ դուրս կատարելապէս իրաւասութենէն դուրս է այլ խնդրոց վրայ խորհիլ (նա մանաւանդ որ կրօնագիտութեան ուսուցման եղանակին մասին շատ գործ ունի Կրօնական ժողովը, ինչու որ Հայ կղերականներու մէջ իսկ կան այնպիսիք որ կրօնագիտութիւն սովորելու պէտք ունին ուսուցանելէ առաջ): Ուսումնական Խորհուրդը վարժարանաց մէջ ուսուցչաց եւ կամ տնօրէններու պաշտօնի կարողութիւնն եւ անկարողութիւն դատելու կատարելապէս կարող է եւ ձեռնհաս: Հետեւաբար եթէ այսօր Կրօնական ժողովը ուսուցչական պաշտօնեայ մը դադարեցնէ նորա կրօնը պատճառ բռնելով, վաղը Տէնտեսական Խորհուրդը ուրիշ պաշտօնեայ մը կը դադարեցնէ առարկելով թէ միտող է եւ եւ աշակերտաց գէշ օրինակ կ'ըլլայ: Եւ յորդօրը Եւրոպական յանձնաժողովը տնօրէն մը ճանբել կուտայ որովհետեւ տեւորակ բռնել չգիտէ: Դատաստանական Խորհուրդն կ'առարկէ թէ անիրաւ դատ մը ունեցած է, եւ որ ի կարգին: Ի՞նչ խառնաշփոթութիւնք չեն ծագիր այս տեսակ միջամտութիւններէ եւ Հայ վարժարանաց ուսուցչական խումբն արդէն նիհար եւ տկար, ի՞նչ արդիւնք կրնայ յառաջ բերել եթէ աճէն ձախէն հարուածներ ստանայ:

Մեք այնպէս գիտենք եւ այնպէս պարտինք գիտնալ թէ Ուսումնական Խորհուրդ մը կարող է դատել թէ օտար կամ հայ ուսուցչական պաշտօնեայ մը բարոյական հանգամանքներն ունի՞ վարժարանի մը մէջ պաշտօն վարելու: Եւ Կրօնական ժողովը թող վստահ ըլլայ որ հակառակ իւր սկզբնական տեսակէտին, նոյն իսկ Հայ լուսաւորչական ուսուցչաց մէջ կրնան գտնուիլ այնպիսիք որ աշակերտաց կատարեալ անբարոյականութիւն քարոզեն եւ մ'նչեւ իսկ տնկրօնութիւն: Կրօնական ժողովը ո՛չ կրնայ եւ ո՛չ պարտի հսկել այս տեսակ յանցաւորներու վրայ եւ առաւելապէս իրեն չվերաբերիլ Հայ լուսաւորչականաց՝ օտար դաւա-

նութեանց պատկանող անձերու հետ յարաբերութեանց մէջ կրօնական խնդիրներու նիւթ գտնել:

Այլ աւելի առաջ երթալով՝ ըստ մեզ չէ թէ միայն անվիաս է բողոքական եւ կամ հռովմէադաւան ուսուցիչներ եւ կամ տնօրէններ ունենալ մեր վարժարանաց մէջ՝ այլ նաեւ այս ազատութիւնն անհրաժեշտ կը համարինք բարեկարգ եւ յառաջագէտ նախակրթարաններ եւ ուսումնարաններ ունենալու համար:

Վարժարանի մը համար, ինչպէս նաեւ ամեն գործի համար, պաշտօնէէն խնդրուածն է գլխաւորապէս իւր արուեստին հմտութիւնը եւ ասկէ զատ բարոյական ու պարկեշտ եւ պատուաւոր ընթացք: Նրբայս պայմանները ունի իւր անձին մէջ, հակառակ աշխարհի բոլոր Կրօնական ժողովներու՝ հայր մի չվարանիր իւր զաւակը նորա յանձնելու:

Ենթադրենք թէ խնդրոյ նիւթ եղած որոշումն կէտ առ կէտ ի գործ դրուի: Ո՛չ մի օտար դատաւոր պիտի տեսնուի մեր վարժարանաց մէջ, եւ ո՛չ իսկ Հայ պաշտօնեայներ որք բողոքական կամ հռովմէադաւան ըլլալու դժբաղդութիւնն ունին: Բայց այն ատեն բողոքական եւ հռովմէական ազգայինք կատարելապէս իրաւունք պիտի ունենան «կոթած» իրենց տղաքները երբէք չխրկել մեր վարժարանները եւ թէ՛ օտար եւ թէ՛ Հայ ոչ-լուսաւորչական վարժարաններէն Հայ ուսուցչաց արտաքսումը յոյժ արդարանալի փոխարինութիւն մը պիտի ըլլայ: Հայոց ազգն ո՛չ այնքան հարուստ է ո՛չ այնքան զօրաւոր որ իւր տարբեր կրօնական դաւանութեանց բաժանումներու զանազան մասերն իրարմէ հեռու եւ անջատ սլահելով կարենայ բան մը չահիլ: Ամեն լուսամիտ եւ հեռատես անձինք կենսական օգուտներ կը տեսնեն բողոքական եւ հռովմէական ազգայնոց եւ մեր մէջ միշտ համբաւել ընթացք մը, օր աւուր աւելի մտերմութիւն եւ աւելի միութիւն տեսնելու: Եւ Կրօնական ժողովոյ որոշումն այս տեսակ քաղաքականութեան մը որքան հակառակ ըլլալը յայտնի է: Նրբ ազգային վարժարանաց վրայ հսկող Ուսումն. Խորհուրդ կայ, Թաղական Խորհուրդներ, Հոգաբարձութիւններ կան, այսքանը կը բաւէ

մտաց անդորրութեան համար: Կրօնական ժողովն կրնայ հանդարտ խղճիւ իւր գործերովն միայն զբաղիլ եւ նմանօրինակ որոշումներով ազգին մէջ ապագայ գծաւորութեանց սերմն չցանել:

Պ Ա Տ Մ Ա Կ Ա Ն

Ն Ա Խ Ն Ի Ա Ր ՈՒ Ե Ս Տ Ն Ե Ր

Ե Ի

Ձ Ր Ա Դ Ա Շ Տ Ի Կ Ր Օ Ն Ք Ն

7. Յաւանք դէպ արեւմուտս կը գաղթեն. — Իրանական արեաց առասպելաբանութիւնը: — Ճէմշիտ — Զոհակ — Գանէն եւ Ֆերիտոն: — Կալեայ նուիրական դրօշակն: — 8. Իրանաց եւ Թուրանաց մէջ կռիւ: Այս ժամանակամիջոցին ընկերական կարգաւորութիւնը: — 9. Զրադաշտական ըսուած կրօնից վերանորոգումն: Իւր անձնաւորութեան վրայ տեղեկութիւն չկայ: Զրադաշտական կրօնից հնութիւն: — 10. Իւր ծնունդն ի Բակտրիայ: — Զրադաշտի վրայ եղած հրաշալի պատմութիւններն ժամանակաւ յետագոյն մատենագրաց մէջ միայն կը տեսնուին: — 11. Զրադաշտի կողմէն նուիրական գրքերն:

7. Մեր նպատակէն դուրս է քննել թէ ի՞նչու Յաւանք դէպի յաւեւմուտս գաղթեցին, եւ Արիւր յետ մնալով՝ ի Բակտրեայ սկսեալ ի հիւսիս կոյս ինչուան ի Սոգտիանիա, ընդ Ոջոոս եւ ընդ Յաքսարդ եւ ի հարաւ կոյս Իրանու բարձրաւանդակի վըրայ, որ հնոց Արեաց աշխարհն է՝ տարածուեցան: Ճէմշիտի վիպասանական թագաւորութիւնը, Ֆիրտուսի Պարսիկ թագաւորաց գրոց մէջ, այն ժամանակն նկարագրէ, յորում ասոնք հաստատուելով այս աշխարհի մէջ՝ յառաջագիմեցին ի քաղաքականութիւն, յառաջեցուցին երկրագործութիւնը, սկսան մեծամեծ քաղաքներ շինել եւ կրօնքին ալ աւելի բազմաստուած զարգացում մի տըռւին. որովհետեւ վիպասանութիւնը Զրադաշտի ոգով շաղկապած՝ պախարակէ զՃէմշիտ որ կռապաշտութիւն մտցնելով՝ իւր փառքը նուաստացուց: —

Այս ժամանակին յաջորդէ Զոհակ Աբաբէն բռնակալութիւնը. Գուշանաց տիրա-

պետելուն հետքը նշմարեցին յայսմ, բայց վիպասանութիւնը արժանի է յիշուելու աւելի Պարսկաստանի նորագոյն պատմութեան հետ կապ ունենալուն համար: Այս Զոհակն վայրագ բռնաւոր մ'էր, զեղծաւեղծ եւ անբարոյական կրօնից պաշտօնատար: — Ասոր օրական զոհերէն՝ զոր կը զոհէր երկու օձերու, որք անոր ուսոցը փաթուած էին, կային Սպահանէն երկու գեղեցիկ պատանիք. (որովհետեւ վիպասանութեան տեսարան՝ ըստ մահմետական թարգմանութեան՝ փոխադրուած է Պարսից վերջին մայրաքաղաքն): Այս պատանեաց հայրն Գալէհ անունով երկաթադործ մ'էր, որ բանէր իւր խանութին մէջ՝ երբ պատմուեցաւ իւր որդւոց կատարածն: Խանութէն դուրս ցատկեց իւր զգեստով, իւր կաշի գոգնոցն կապեց զաւազանի մի ծայրը, ժողովուրդն խմբուելով այս նոր դրօշակին տակն՝ օգնեց անոր, որ սպաննեց զբռնաւորն եւ թագաւորեցուց Ճէմշիտի որդին կամ Թոռն: Ի յիշատակ այս ազգային աւանդութեան, Սասանեանք որ Քրիստոսի թուականին երրորդ դարու մէջ Պարթեւաց հարստութիւնը վերուցին եւ Զրադաշտի կրօնքն վերանորոգեցին՝ մարգարտադարձ կաշեայ նուիրական դրօշակն սկսան գործածել: — Այդ դրօշակն տէրութեան եւ կրօնից իբրեւ պաշտպան նկատուած էր եւ մեծամեծ դիպաց առթիւ միայն բանային, երբ թագաւորն անձամբ գլուխ կենար բանակին, եւ այդ դրօշակին կորուստն Կադեսիայի ճակատամարտին մէջ՝ նշան եղաւ իսլամական աղանդին յաղթանակին ի Պարսկաստան: —

8. Իրանական աւանդութեան յաջորդ ժամանակամիջոցն ցեղական պատերազմին այն միջոցն է, զոր գիտենք յաւանդութեանց Միջագետաց: Թոբեաստ կամ Թուրանականը, այն մեծ ցեղն՝ որուն ներկայացուցիչներն են հիւնայ Թաթարք եւ Ֆիննեանք, Յոյն պատմագրաց Սիւլիթացիք՝ թափառելիս կամ ստիպուած էին յետ կենալ եւ դառնալ Յաքսարդի հիւսիսակողմն Կեդրոնական Ասիոյ անասնաշնչական գաւառներն, ուսկից յաճախ ասպատակներ կը սփռէին հարաւային արդաւանդ գաւառներու մէջ: Հին պատմագիրք կ'աւանդեն հաստատուն թէ արեւմտեան Ասիոյ տիրապետութիւնն, ըստ Յուստինոսի 1500 տարի

տեւեց : Իրենց նախնի գաղթականութիւնն ենրով Արեաց հետ պատերազմի բռնուեցան . այս պատերազմն իբրեւ ազգական ցեղից պատերազմն համարուած է : Այս աւանդութիւնը համաձայնի արդի ազգաբանական հետազոտութեանց հետ , յորմէ հետեւի թէ Թուրանականը Յարեթեանը էին , հնուց ի վեր գլխաւոր բնէն բաժնուած : — Ասոնք նիւթական մշակութեան կողմանէ մեծապէս յառաջադիմած էին . բայց նոյնը չենք կրնար ըսել իրենց բարոյականին եւ կրօնից վիճակին համար որ սաբէականութեան այլանդակ տեսակներու խառնուրդով է օժապաշտութեան հետ ի միտսին : — Գլխաւոր աստուածնին մեծ օձն էր , որուն , ինչպէս կ'երեւի , Գաւառաբէք անուն կուտային եւ Իրանականը Աֆրասիօ կոչէին , զոր Զրադաշտ իբր չար արմատոյն՝ Խարամանոյն ի նշան ընտրեց : — Արեաց հետ պատերազմելու ատեն՝ կրօնական պատերազմի սաստկութիւնը կուռեցուց զանոնք այն ազգերուն հետ որ արդէն սահմանակից էին եւ մօտաւոր երկիրներու վրայ կռուէին : — Մինչդեռ յ'արեւելս Թուրանականը ջանային զԱրեւականս վաճառել Բակտրիոյ եւ Սոգդիանու արգաւանդ ձորահովիտներէն , անոնց միւս ցեղերն անցան Մարկիանոս գաւառէն Մարաստանի եւ Քուրտիստանի բարձրաւանդակաց վրայ , որոց վրայ Արիք հետզհետէ տարածուէին եւ արեւելքէն իրենց աճեցուն հեղեղն հոն կը թափէր : Թուրականաց առջի բերան Իրանու բարձրաւանդակին Արեւմտեան կողման վրայ ձեռք բերուած դեր-իլխանութիւնը ցուցնէ՝ թէ Մարաստանի նախկին բնակիչն Սկիւթացի ցեղէն էր : — Հնագոյն Վիտայք որ Թուրականաց յարեւմուտս գաղթելուն եւ Արեաց երկու մեծ ձիւղ՝ Արիական եւ Հնդկական բաժնուելուն ժամանակին դործ են , ընկերական յառաջադիմութիւն ցուցնեն , աւելի քան զվերոյիշեալն : Ժողովրդեան բազմանալուն մեծամեծ քաղաքներն բազմապատկեցան , մշակութիւնը զարգացաւ , եւ գիւղացւոց զբաղմունքներ հովուաց զբաղմունքներէն աւելի կարեւորութիւն ստացան : Ընկերական կազմակերպութիւնը դասուց վերածուէր , յորս արուեստներն ժառանգական էին , թէպէտեւ այս դասերն տակաւին կոթեր շինէին՝ անպաղթելի սահմաններով ի-

րարմէ բաժնուած : Քրմաց , պատերազմողաց եւ շինականաց գասերը կային . վերջինքս երբեմն բաժնուած էին ի հովիւ եւ ի յերկրագործ : Այս դասերն են զորս Զրադաշտ ճանչնայ Իրանաց մէջ . եւ յորս Հերոդոտոս ասէր թէ բաժնուած էին Պարսիկք : Ի Հնդկաստան , բրահման կրօնից եւ տիրապետութեան ազդեցութեամբ այս երեք դասերն բարձրագոյն դասեր սեպուեցան . մինչդեռ ընկճուած Քամայ ցեղն ըստորին դասուց մէջ բաշխուեցան եւ անարդուեցան : —

Գ. Թէ՛ հին աւանդութիւնն եւ թէ՛ արդի գիտութիւնն ալ այս ժամանակամիջոցին եղած համարին Զրադաշտին տրուած կրօնական մեծ վերանորոգութիւնը : Քանի մը սակայն մեծ հեղինակութիւն ունեցող մատենագիրք բռնադատուած այն գաղափարէն թէ վերանորոգումն այն դարուն մէջ միայն կրնար հանդիպիլ յորում Մարաց մագութեան զարգացմամբ , Արեաց հին հաւատքն սղծուեր էր , Վշտասպ անուան վրայ յեցեալ , որ Պարսկին կոթաշին է , Զրադաշտ ժամանակակից համարին Վշտասպեայ հօր Իարեհի հետ , վեցհարիւրին նախ քան զՔրիստոս : Եթէ այդպէս ըլլար անտարակոյս Հերոդոտոս զԶրադաշտ ներկայացնէր մեզ , իւր պայծառ եւ որոշ անձնական նոյնութեամբ , եւ ոչ այնչափ եւ այնպիսի աւանդական առասպելախառն մեթոտեանց մէջ անկանէր , որով Նիւբուր ալ պարզ առասպել մի համարեց : — Մարապարտիկ պատմութեան յիշատակարանը ի հին մատենագիրս որոշ աւանդեն՝ թէ ազգային կրօնը հաստատուած էր Արեւոսի ժամանակէն շատ առաջ , եւ անոր էական տարբերքն դասենք Զէնդավէստայի մէջ : Յիշուին թող շատ թագաւորական անուններ , քանի որ ո՛չ մի անուն բան կրնայ հաստատել , եւ Զրադաշտի Կուստաշտ անունն ալ կապ չ'ունի Իարեհի հօրը հետ : Առաջինն Բակտրիոյ թագաւոր է (ոչ Պարսից) եւ որդի Որադասպայ կամ Զօհրասպայ , կայիանեան հարստութենէն . վերջինն է Արշամայ որդին Աքիմենեան ցեղէն . ո՛չ ինքն եւ ո՛չ իւր հայրն թագաւոր եղաւ : — Բոլոր հին մատենագիրք միաձայն հնացնեն ժամանակաւ զԶրադաշտ . մանաւանդ առասպելական հնութիւն մի տան անոր : Եր-

միայն իրեն ընծայուած գործոց յոյն թարգմանիչն՝ Տրոյիոյ առումէն 5000 տարի առաջ դնէ, Յւդիքսիոս Պղատոնի մահուանէն 6000 տարի առաջ: Թուականաց միջէն չափաւորն, եւ յետինն ժամանակաւ՝ Քսանդոս լիդացւոյն աւանդածն է, Դարեհէն վեց դար առաջ (1100 նախ քան զԲրիստոս), մինչդեռ Պլինիոս Մովսիսէն 1000 տարի առաջ դնելով (այսինքն Բրիստոսէն առաջ 25 դարու կիսուն) Բերոսոսի աւանդութեան հետ համաձայնի, որ Զրադաշտ Մարական հարստութեան նահապետ համարի ի Քաղդէաստան: — Պ. Սպիեկէլ եւ Օպեր այս վերջին թուական ուղիղ համարին, առանց լուծելու այս խնդիրն եւ ոչ իսկ Զրադաշտի իրական գոյութեան խնդիրն. կրնանք հաւանական սեպել թէ իւր անուան անձնաւորական դրութիւնը Սրիական ցեղին տակաւին մի եղած հին աւանդութեանց ժամանակին իյնայ: Ասոր անձին պատմութեան առասպելք բնականապէս միայն կարեւոր են դրութեան զարգացումն լուսաւորելու համար: Այս առասպելք գտնուին միայն Զենդավեստայի մէջ, յետին ընտիր մատենադրոց մէջ եւ հազարական դարուն Արեւելեան գրոց մէջ:

10. Ամենայն ինչ համաձայնի Զրադաշտի առաքելութեան տապարէզն ի Բակտրիայ դնելու, որ յոմանց հայրենիք սեպուած է, եւ «երջանիկ Բակտրիա վեհ դրօշակաւ» տիտղոսն (Զենդավեստայի ամենահին մասանց միոյն մէջ) համարի այն երկիրն իբրեւ զլիւսաւոր բնակավայր Սրիական ցեղին:

Զենդավեստա պարզապէս յիշէ Զրադաշտի ի Բակտրիա, որ այն ատեն վըշտասպ թագաւորին իշխանութեան տակն էր, Ավրաշտասպայ որդւոյն (Զոհրասպ յետին պարսից), Քալա Ուսրաւայ որդւոյն (Քայի Քոսրու) Քալաուսի որդւոյն (Քայ-քաւոյ) Քալա-կաւստոյ որդւոյն, հիմնադիր Քայա հարստութեան (արդի պարսկերէնի Քայ-եանք): Յիշատակ մը չկայ յետին յոյն լատին գրչաց յիշած հրաշից, իւր ծննդեան եւ կենաց վրայ, որ զանազան գաւառաց եւ դարուց աւանդութիւններէն կազմուած են: — Օրինակի համար իբր թէ իւր ծնած օրն ծիծաղեր է, եւ թէ իւր ուղեղն այնպիսի երազութեամբ բարբախէր որ գլխոյն վրայ դրուած ձեռքն վեր վար ելլէր իջնէր, թէ

տաան տարուան հասակէն քաշուեցաւ յանապատն, եւ հոն կեցաւ պանրակերութեամբ քսան տարի, եւ այսպէս ծերանալէն զգուշացաւ, եւ այս առանձնութեան ատեն դնէ յետին Մարական առասպելն Եւպործ լեւան այտի մի մէջ: Ուր Որմզդէն եւ իւր հրեշտակներէն ընդունեցաւ այն յայտնութիւններն որ յիշատակուին ի Զենդավեստա, եւ ելլալով իւր միայնութենէն Բակտրիոյ վշտասպ թագաւորին դիմացն ելաւ, եւ իւր հրաքններով դարձոյց ի նոր հաւատս զթագաւորն, որ քիչ ժամանակի մէջ ընդունելի եղաւ բոլոր Բակտրիոյ, թէպէտ Արեաց մէկ մասն չընդունեցաւ զայն:

Այս կէտէն առասպելն երկու տարբեր կերպարան կ'առնու: Աւանդութեան մի համեմատ՝ Թուրանականք, որ նոր կրօնքին հակառակ էին առպատակեցին ի Բակտրիա, արձակմամբ առին մայրաքաղաքն, տաճարներն պղծեցին կրակով եւ զԶրադաշտ սպանին: Ըստ միւս այլ աւանդութեանք, վերանորոգիչն Մովսէսի եւ Մահմէտի նման մէջտեղ եկաւ, իբրեւ քաղաքական եւ կրօնական օրէնսդիր, եւ թագաւոր եղաւ Բակտրիոյ եւ անկէ զօրք հանեց որպէս զի մնացեալ Արեաց վրայ ալ դնէ իւր կրօնքն եւ Բաբելոնի Քամայ որդւոց վրայ (ըստ Բերոսոսի):

Ինչպէս ըսինք, Զենդավեստա ասոր վըշտայ լուսութիւն պահէ: Յայտն Զրադաշտ հանգիստնայ միայն իբրեւ աւանդապահ Որմզդէն եղած յայտնութեանք՝ այս ձեւով. «Որմզդ ասաց առ սուրբն Զրադաշտ»: Մինչդեռ մէկ կողմէն առասպելական զարդերու պակասութեանը ապացոյց է ընդդէմ այնոցիկ որ զԶրադաշտ լոկ եւ մերկ առասպելական անձ մի կարծեն, սակայն իւր որոշ անձնաւորութեան վրայ այնչափ քիչ բան կայ, որ մենք իւր անունը կրնանք գործածել միայն իբրեւ անձնաւորութիւն՝ կցորդայն վարդապետութեանը՝ որ Արեաց նախնի հաւատոյ ապականիչ համայնաստուած բնապաշտութեան եւ բազմաստուածութեան դէմ կեցաւ:

11. Այս հաւատքն բովանդակի նուիրական մատենից հատուկութիւններու մէջ, որ հասարակաբար Զենդավեստա կոչուի, բայց աւելի ճշմարիտ անունը է Աւեստա-Զենդ,

Աւետարան եւ Ձէնդ բառերէն բարբառած, այսինքն Բնագիր եւ Մեկնութիւն, կամ ինչպէս ուրիշներ մեկնեն «Օրէնք» եւ «Օրինաց նորոգումն», որովհետեւ Զրադաշտի կրօնը չհամարեց զինքն նոր կրօնք, այլ արիական հին կրօնից վերանորոգութիւն, զոր ասականներ էր Զոհակ բռնաւորն: Զեռքերնիս հատուկտիրներն էրեանց ներքայ յեռն սասանական պարսիկ հարստութեան դարուն պատկանին, որ Պարթեւաց տէրութիւնը կործանեցին 226 յետ Քրիստոսի, եւ ի Պարս Զրադաշտի կրօնքն նորէն հաստատեցին: Արդի տառերով օրինակուեցան գրքերն եւ նորէն խմբագրուեցան, ինչպէս Եզրաս խմբագրեց Հին Կտակարանն: Բայց հին լեզուն պահուեցաւ, եւ այն լեզուն (Ձէնդ) կոչուած, որ շատ նմանի Աքիմենեանց արձանագրութեանց լեզուին՝ Սանքըրիտին հետ ունեցած ազգակցութեամբ՝ կ'երեւի թէ Արիական լեզուին հնագոյն ձեւէն մին է: Այս խմբագրութեան ժամանակն՝ Սասանեաց ատեն, Ձէնդավէստա 21 գիրք բովանդակէր (Նասքաս), որոց մեծագոյն մասն կորեաւ, ոչ ժամանակին ամենածախ ժանեօք, որչափ հագարական մոլեռանդութեամբ 651 ին պարսկաստանի տիրելէն ետքը: — Մեր ձեռքն հասած միակ ամբողջ գիրքն է Վեհայե Վոհայե, որ է Օրէնք բնագրէ բնաց, (Պարսկերէն Վեհայե-հայ) Եւանգելիս եւ Վեհայե-հայ հատուածոց հաւաքածոյք են: — Առաջինն քերթ զհէց բովանդակէ Կալիս (չարական) հաւաքածոյին ընտրեալագոյն մասանց կտորներ. այդ Կալիսաներն աղօթից հետ գործածութիւն զոհից արարողութեանց մէջ: Այս երեքն Վեհայե-հայ, Եւանգելիս, եւ Վեհայե-հայ Վէնդիտատ — Զատէ կոչուած հաւաքածոյն կազմեն: Եւրո-Զարէ կոչուած հաւաքածոյ մ'ալ կայ: Այս գրքերն պարունակեն ամենայն ինչ, որ Ձէնդ լեզուի մէջ կար, բայց նուիրական մատենից մաս մ'ալ ունիմք Տէգեբեհայե-հայ վրայ ճառող Պարթեւեշ կոչուած, ի Փէհլէւի թարգմանուած, Սասանեաց ատենի պարսից աշխարհիկ լեզուաւն:

Անոնք եւս որ համարին թէ Զրադաշտ Վշտասպի Դարեհի հօր ատեն էր՝ ընդունին նոյն երկասիրութեանց միաստերով թէ Վէնտիտատի առաջին մասն (Յարեհայ) գրուած լինելու է Արեաց ի Մարս գաղթելէն առաջ,

եւ թէ Կաթաններն ալ զոր աւանդութիւնը նոյն Զրադաշտի ընծայէ՝ շատ հին են, եւ այն դարուն պատկանին, յորում արիական ազգն տակաւին երկու ցեղ բաժնուած չէր, եւ այն ատեն երբ Արեւելեայք եւ Արեւմտեայք, Հնդկիք եւ Թուրանք չէին տակաւին այլ եւ այլ հաւատք ընդունած, այսինքն Զրադաշտի կրօնքն եւ բրահմականութիւն: — Այս Կաթաններն ուրիշ հատուածներէ ոճով եւ իրենց մեծագոյն պարզութեամբ աւելի հին են: — Պ. Հոկ Մովսէսի ժամանակից համարի զանոնք:

(Եւրոպայէն)

Գ Ի Տ Ա Կ Ա Ն

Չափագիտական զուարճալիք. — Երկու յառաջագրութիւնք. — Քօլօմպոսի հուկիթը. — Ապացուցութիւնք. — Մարդու մագնիսութիւնք. — Պ. Ժեզիւ — Քռիսթ. — Առաջարկութիւն մը:

Ամէն ուսումն եւ գիտութիւն իւր զընուարճալի մասերն ունի: Ինչպէս բնական պատմութեան մէջ կենդանեաց սովորութեանց եւ նկարագրութիւնը նուազ ձանձրացուցիչ են, բնագիտութեան եւ քիմիագիտութեան կիրառականութիւնը աւելի հաճելի են քան չոր տեսութիւնները եւ, նոյնպէս եւ չափագիտութիւնը կը հայթայթեն երբեմն զուարճութիւններ անոնց որք իրենցմով կ'ըզաղին: Բնականաբար մեր խօսքը բարձր չափագիտութեանց համար չ'է որք մատչելի չ'են ամէն հասարակ մահկանացուի, այլ սկզբնական մասանց համար, ինչպէս թուարանութիւնն եւ երկրաչափական ու գրահաշուի սկզբունքը:

Չ'եմ ուզեր մի առ մի յիշել աստ այն հազար տեսակ խաղերն եւ կնճառից խնդիրներն որք թուարանութեամբ կը լուծուին ի մեծ զարմանս ամենեցուն. միայն երկու խնդիրներ ներկայել է գիտաւորութիւնս Մաթիմ ընթերցողաց, որք անտարակոյս հետաքրքիր պիտի լինին նոցա լուծումը տեսնելու երբ կարգան յետագայ յառաջագրութիւնները:

Ա. — Ապացուցանել թէ ամէն անկիւն ոչինչ է, այսինքն հաւասար Օի.

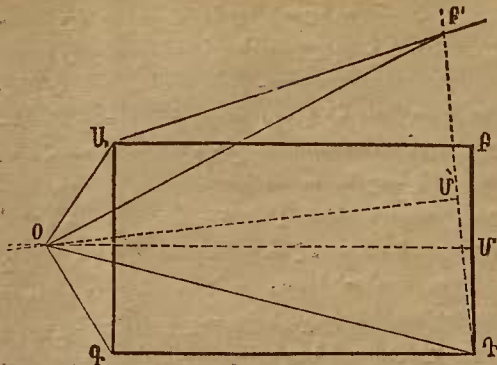
Բ. — Ապացուցանել թէ կան երկու եւ աւելի մարդիկ աշխարհի վրայ որոնք մի եւ նոյն թուով մազ ունին իրենց գլուխն:

Այս երկու խնդիրներն, ինչպէս դիւրին է տեսնել մի եւ նոյն տեսակէ չեն ամենեւին. առաջնոյն ապացուցութիւնն անկարելի պիտի երեւայ շատերու որք եթէ ոչ, ոչնչացած պիտի համարէին զիրենք անկիւնը բազմած ժամանակին: Աւելի անհաւատի յիշեցնել պէտք է Քօլումպոսի հաւկըթին պատմութիւնն, երբ Ամերիկայի գիւտըն ընելէ յետոյ Սպանիա վերադարձած թագուհւոյն սեղանը բազմած էր: Սպանիոյ մեծամեծք չկարենալով տանիլ իրենց մեծանուն սեղանակցին փառքն ու պատիւները, չարամիտ ակնարկութիւններ կ'ընէին ըսելով թէ կարծուածին չափ դժուարին չէր այս գիւտն եւ թէ ամէն որ պիտի կարենար ընել եթէ իւր տեղն ըլլար: Քօլումպոս ունկնդրելէ յետոյ այս խօսակցութիւնները, պաղ արեամբ. «Պարոններ, ըսաւ, սեղանին վրայէն հաւկիթ մ'առնելով, շատ դիւրին է նաեւ այս հաւկիթը քըթիւն վրայ կեցնել: Ո՞վ ձեր մէջէն պիտի կարենայ յաջողիլ տեսնե'նք»: Իւրաքանչիւրը, հաւկիթ մ'առած երկար ատեն փորձեցին Քօլումպոսի սեղանակիցք, բայց ի զուր, հաւկիթն անվրէպ կը գլորէր կ'ընար: Երբ յայտնի եղաւ իրենց անկարողութիւն, Քօլումպոս առաւ հաւկիթ մը եւ ըսաւ. «Տեսէ՛ք, պարոններ, որչափ դիւրին բան է, բայց դուք չ'կարողացաք գտնել»: Եւ զայս ըսելով զարկաւ հաւկիթը սկաւառակին եւ հաւկիթը մնաց քըթիւն վրայ:

Այսպէս, երբէք բոլորովին անհաւատ լինելու չ'է. ամէնէն անկարելին կարելի կ'ըլլայ եւ շատ անգամներ. թո՛ղ որ փիլիսոփային մէկն ըսած է թէ. «Միայն անկարելին անկարելի է»:

Սակայն բուն խնդրոյն վերադառնանք եւ առաջինէն սկսինք. այն է ապացուցանել թէ ամէն անկիւն ոչինչ է այսինքն բան մը, որ չ'կայ:

Առենք Ա. Բ. Գ. Դ. ուղղանկիւն մը, եւ Ա. կէտէն դժենք Ա. Բ' գիծն որ

Ա. Բ. Ի հետ կը շինէ Բ. Ա. Բ' անկիւնը: Պէտք է ապացուցանել թէ այս Բ. Ա. Բ' անկիւնը զոր կը տեսնենք Օի հաւասար է:

Առենք Ա. Բ' = Ա. Բ. և միացնենք Բ' կէտը Դ. կէտին ուղիղ գծով մը: Յետոյ Բ. Դ. կողին մէջտեղէն դժենք զուգահեռական մը Ա. Բ. կողին եւ ձգենք զայն մինչեւ Օ կէտը. նոյնպէս Բ' Դ. գծին միջին Մ' կէտէն ուղղահայեաց մը տանինք: Այս ուղղահայեացը եւ նախապէս գծեալ զուգահեռականը պարտին կտրել զիրար Օ կէտը որովհետեւ երկուքն ալ իրարու հետ զուգահեռական չ'եղող գծերու վրայ ուղղահայեաց են (Բ. Դ. եւ Բ' Դ. ուղիղ գծերը): Արդ միացնելով այս Օ կէտը Ա. եւ Բ', Դ. եւ Գ. կէտերուն կ'ունենանք երկու եռանկիւններ Օ Ա. Բ' եւ Օ Դ. Գ. որք հաւասար են իրարու, հաւասար կողեր ունենալով. Ա. Բ' = Ա. Բ. = Դ. Ինչպէս շինեցինք. Օ Ա. = Օ Դ. որովհետեւ այս երկու խոտոր գծերը հաւասարապէս կը հեռանան ուղղահայեացին տըքէն. Օ Բ' = Օ Դ. նոյն պատճառաւ: Այս երկու եռանկիւններն հաւասար ըլլալով, հաւասար կողերու համապատասխանող անկիւնք եւս հաւասար են. Օ Ա. Բ' = Օ Դ. Դ.: Արդ այս երկու անկեանց առաջինը Օ Ա. Բ' կը բաղկանայ երեք անկիւններէ որք են Օ Ա. Գ., Գ. Ա. Բ. եւ Բ. Ա. Բ' անկիւնները. իսկ երկրորդը կը պարունակէ միմիայն երկու անկիւններ. Օ Դ. Ա. և Ա. Դ. Դ., որոց առաջինը Օ Դ. Ա. հաւասար է Օ Ա. Գ. անկեան, որովհետեւ Գ. Օ Ա. եռանկիւնը հաւասարասրուն է, եւ երկրորդը Ա. Դ. Դ. հաւասար է Գ. Ա. Բ. իբրեւ ուղիղ անկիւններ: Ուրեմն բացը կը մնայ միայն Բ. Ա. Բ' մեր անկիւնը, որ ի հարկէ ոչինչ պէտք է լինիլ որպէս զի Օ Ա. Բ' եւ Օ Դ. Դ. անկիւնները կազմող մասանց գումարը հաւասար կարենայ ըլլալ: Այս էր մեր ապացուցանելը:

ալ. — Համոզուեցա՞մք այժմ. — Ես կը խոստովանիմ թէ բոլորովին չհամալուեցայ :

Կուգանք երկրորդ խնդրոյն, այն է թէ. « Կա՞ն աշխարհի վրայ մարդիկ որոնց մազերուն թիւը հաւասար ըլլայ » : Այսպիսի հարցում մ'ընողին առաջին անգամ ընդունելիք պատասխաններէն մի քանին աւասիկ . « Խենդ ես » . « Հաւանական չէ » . « Քիչ մ'ալ սատանաները » . « Կորելի է » : Այս պատասխանները չեն կարող գոհացնել զվեզ որ կ'ուզենք ամենայն ինչ պատճառաբանել : — Ուրե՞մն : — Կան անշուշտ եւ բազմաթիւ մարդիկ որոց գլխու մազերուն թիւը ճշգիւնոյն է, և այս, երկար բացատրութեանց կարօտ չէ : Արդարեւ թիւնք կրնայ ըլլալ մարդոյ մը մազերու թիւը եւ քանի՞ մարդիկ կան աշխարհի վրայ : Համբերութեան զիւցադուններ ստուգած են թէ՛ ամենէն քիչ մազեր ունեցողներն են շէկ մարդիկ, յետոյ խարտիչահերք, եւ ամենէն առաւել ունեցողներն են սեւա մազերու տէրերն որք ունին շուրջ 50,000 մազ : Արդ, թէ որ քանիք թէ մարդ մը առ առաւելն կ'ունենայ 50 կամ 100 հազար եւ կամ մէկ միլիոն մազ եւ թէ աշխարհի բնակչաց թիւն է 1,400,000,000, կը բաւէ : Այո՛, ընթերցողացս մեծագոյն մասին համար, Դեռ ո՛չ, փոքրամասնութեան մը համար, որուն համար ալ պարտ կը համարիմ աւելի բացորոշ ըլլալու :

Թի կոչենք այն մարդոյն մազերու թիւը որ ամենէն աւելին ունի : Առնենք աշխարհի մարդոց մէջէն նախ մի միայն մէկ մազ ունեցող մարդ մը (ճաղատ եղողներուն համար չէ խնդիրը քանի որ մազ ունենալ կ'ենթադրէ) եւ մէկ կողմ դնենք զայն . յետոյ փնտռենք երկու մազ ունեցող մարդ մը (եթէ կայ) եւ առաջնոյն քովը դնենք . երեք մազ ունեցող մ'ալ գտնենք, (միշտ եթէ կայ) եւ այսպէս կարգաւ շարենք մինչեւ թիւ մազ ունեցող մարդը :

1. 2. 3. . . . թ

Այսպիսով քանի՞ մարդ ունեցանք : Անշուշտ թիւ մարդ, եթէ կրցանք մէկէն մինչ թիւ ամէն թիւերով մազ ունեցողներ զըտնել, իսկ եթէ ո՛չ, թիւն աւելի փոքր թիւ մը, երբէք աւելի մեծ : Արդ, քանի՞ է թիւը. — Դիտու մազերը համարողները կը վկայեն թէ առ առաւելն 50,000 . ուրե՞մն առ առաւելն 50,000 մարդիկ կան որ տար-

բեր թիւերով մազ ունին . — Մնացեալն է՝ — 1,400,000,000 բնակիչներէն մնացեալ 1,399,999,000 : — Առնենք ասոնցմէ մէկը . Անպատճառ իւր ունեցած մազերուն թիւը կը գտնուի վերի թիւ մարդոց շարին մէջ, քանի որ մէկէն պակաս եւ թիւն աւելի մազ չկընար ունենալ այս մարդը . հետեւաբար կան երկու մարդիկ որոց մազերուն թիւը հաւասար է : Ընթերցողացս կը թողում ապացուցանել երկուքէն աւելի ալ գտնուիլ :

Այսպէս կ'ապացուցանէր ինձ Լիւի Սէի Լիւի դասատուներէն մին զոր ժեյլե — Բը-ռիւի կը կոչէինք, զարմանալի նմանութեանը համար, եւ կը յաւելուր թէ որ մը սրահի մը մէջ ըսած լինելով միեւնոյնը, հոն գըտնուող տիկնանց կարելի չէր եղած հասկըցընել : Տարակոյս չունիմ թէ մեր հայ տիկնանց համար միեւնոյնը չպիտի կրնար ըսել Պ. Ժեյլե — Բուիսթ :

Վերջացնելու համար խնդիր մը կ'առաջարկեմ, որոյ լուծումը, թուականէս մինչև 1 ամիս, առաջին անգամ խմբագրութեանս հասցնողին մէկ վեցամսեայ Մասէս կը խոստացուի : Բնականաբար տեղւոյն հեռաւորութիւնն ի նկատի պիտի առնուի :

Խ Ն Դ Ի Ր

Տարիքս կրկին է քու այն ատենի տարիքիդ յորում ես քու տարիքդ էի, իսկ երբ դու ալ իմ տարիքս ըլլաս, երկուքս ի միասին կ'ունենանք 63 տարի . — Ի՞նչ է տարիքնիս :

Մ. ՆՈՐԱՏՈՒՆԿԵԱՆ

ԱՌՈՂՋԱԲԱՆԱԿԱՆ

ԴԻԻՐԱՀԱՍԿԱՆԱԼԻ ԴԱՍԵՐ

ԳՈՐԾԵԱԿԱՆ ԱՌՈՂՋԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

ՄԱՐՍՈՂՈՒԹԻՒՆ

1. Ըսե ինձի ինչ որ կ'ուտես, Ըսեմ քեզի թէ դու ի՞նչ ես :
2. Կե՛ր ինչ որ կ'ընաս մարսել եւ ո՛չ թէ ի՞նչ որ կ'ուզես :

Դ Ա Ս Ա .

Ժամանակ մը կայ որ բժշկական ընդհանուր զբաղմունքէս զատ կը պարապիմ մաս-

նաւորապէս մարտողական գործարանաց ախտերով, որով առիթ ունեցած եմ դիտելու թէ այս կարգի հիւանդութեանց կողմէ դժբաղդաբար շատ հարուստ է մեր ժողովուրդը: Լաւ դիտող պաշտօնակից մը երբեմն խորհուրդ տուած էր ինձ գրելու այս դժբաղդութեան պատճառաց ու դարմանաց վերայ, եւ թէպէտ մերթ ընդ մերթ գրած եմ հոս ու հոն ըստ պատեհութեան, սակայն ըստ բաւականին հասկցնելու համար նիւթիս կարեւորութիւնը, մտածեցի այս անգամ Մասիի միջոցաւ հրատարակել կարգ մը դիւրահասկանալի դասեր՝ որք հիմնուած են բնալուծական եւ բնախօսական ողջ գիտելեաց վրայ:

Պէտք է գիտնալ թէ մարտողութիւն ըսուած գործողութիւնը միայն ստամոքսին (*) յատուկ բան մը չէ, այլ բերնէն սկսելով մինչև սրբան երկնցած տեսակ տեսակ գործարանաց գործն է: Այս գործարանները համբերէ հոս մի առ մի: 1. Բերանին մէջ շրթունք, ակուայները, լեզուն, բերնին առաստաղը, բերնին մէջ գտնուող ջուրը գոյացնող քիչները (պէգ): 2. Կոկորդը՝ որ վերը լայն է, եւ քանի վար իջնայ՝ կը նեղնայ: 3. Ստամոքսը: 4. Բարակ եւ հաստ աղիքները: 5. Լեարդը՝ որուն շինած մաղձը կը մարսեցնէ իւղերը: 6. Բանդէաս անուն գործարան մը որ չմարսուած շատ մը նիւթեր կը մարսեցնէ: 7. Սրբանը՝ որ մարմնոյ պէտք չունեցած նիւթերը այսինքն կղկղանքը դուրս կը հանէ:

Բայց այս գործարանաց կատարած դերերը բացատրելէ առաջ, համառօտիւ աչքէ անցունենք մեր կերած նիւթերուն բաղադրութիւնը՝ որպէս զի դիւրաւ հասկնանք թէ անոնք մարսուելու համար ի՞նչ փոփոխութիւններ կը կրեն:

Զեմ ուզեր հոս բնախօսներու պէս կերակուրները այլ եւ այլ մասերու բաժնել եւ կարգ մը ժողովրդեան դժուարահասկա-

նալի բացատրութեանց մօտեւել՝ կը յիշեցընեմ միայն թէ բոլոր մեր կերած կերակուրները կը պարունակեն 1⁰ ալիւմինիւմ (հաւկիթի ճերմակին պէս) . 2⁰ իւղային . 3⁰ քիւր-+ապօնէ (ջրածին եւ ածխածին պարունակող նիւթեր) եւ 4⁰ ջուր: Կը խընդրենք մեր հետաքրքիր ընթերցողէն որ գոնէ այս փոքրիկ բաժանումը մտքին մէջ պահէ, որպէս զի յետոյ հասկնայ թէ մարտողութիւնն ի՞նչ փոփոխութեանց կ'ենթարկէ զանոնք: Անկարելի ըլլալով բոլոր կերակրոց բաղադրութիւնը մի առ մի գրել, գլխաւորները միայն կը ցուցնեմ աստ ըստ վայրէջանուն գիտնականին:

Որակութիւն կերակրոց	Ալիւմինիւմ	Իւղ	Քիւր- +ապօնէ	Ջուր
Կովի միս	21, 9	0, 9		75, 9
Հորթի միս	15, 3	1, 3		78, 0
Իւղային հիւսուած	1, 7	94, 5		56, 0
Կովի լեարդ	16, 3	3, 2		3, 7
Հաւկիթ (սպիտակ ու դեղինը)	14, 1	10, 9		75, 9
Հաւկիթ (սպիտակը)	13, 3			85, 9
Ճարպ խողի	4, 1	3, 9	4 2,	87, 1
Կարագ	0, 9	92, 1		7, 0
Քիչ իւղով պանիր	43, 0	7, 0		40, 0
Յորենի ալիւր	11, 8		75, 6	12, 6
Հաճարի »	11, 0		71, 9	14, 0
Բրինձի »	7, 5		78, 0	15, 5
Սեւ հաց	8, 3		44, 2	46, 3
Ճերմակ հաց	9, 6		60, 1	28, 6
Ոսպ	22, 5		53, 2	14, 3
Ճերմակ լուբիա	24, 5		55, 6	14, 5
» կաղամբ	1, 5		7, 1	90, 0
Գետնախնձոր	2, 0		21, 8	75, 0
Շոգամ	1, 5		12, 3	85, 0

Այս ցուցակին մէջ գտնուող կերակրոց անոնք՝ որ շատ ալպիւմին կը պարունակեն, շատ սննդաբար են եւ անոնք որ վերողբրեալ չորս տեսակ նիւթերէն ըստ բաւականին կը պարունակեն, կատարեալ կերակուրներ կը համարուին:

Այսչափս բաւական համարելով գլխաւոր կերակրոց վրայ (*), համառօտիւ բա-

(*) Այս ստամոքս բաւը դժբաղդաբար անհասկանալի է ուսմիութեան որ «սիրտ» կ'անուանէ զայն: Ամէն օր առիթ կ'ունենամ բացատրելու յաճախողներուն թէ սիրտը կուրծքին ձախ կողմը կը գտնուի եւ «Թըպ Թըպ» կը նետէ, ինչպէս որ կը զգանք, եւ ստամոքսն է այն որմէ գանգատելու եկած են եւ որ կը գտնուի պորտէն վեր գտնուող խոռոչին մէջ կողքերէն վար:

(*) Հոս դիտմամբ ի բաց առինք կաթը՝ որուն վրայ առանձինն գրելու միտք ունինք:

ցատրենք այժմ թէ, մինչեւ որ անոնց մէկ մասն արիւն եւ միւս մասը կղկղանք լինի, ի՞նչ փոփոխութիւններ կը կրեն:

Մարտողական խողովակը բերանէն մինչեւ սրբան չորս մասի բաժնելով, այնպէս ուսումնասիրենք այդ փոփոխութիւնները:

Ա. Բերանին մէջ ի՞նչ փոփոխութիւն կը կրեն կերակուրները: — Երկու տեսակ, մին մէքէնական եւ միւսը մէքէնական: 1. Մէքէնական փոփոխութիւն ըսելով կը հասկցուի ծամուելով մանրելու գործողութիւնը՝ որոյ նպատակն է կերակուրները այնպէս մը բաժնել որ մարտողական հիւթեր (որպէս է թուրը) չուտով եւ անվրէպ թափանցեն անոնց ամէն մէկ մասնիկներուն մէջ, և թուրը անոնց այնպիսի կախուղ զանգուած մը տայ որ անցած տեղերնուն յարմարին եւ դիւրաւ սահին անցնին: 2. Քիմիական փոփոխութիւնն ալ այն է որով նախ կարգ մը աղեր բերանի մէջ կը հալին, եւ երկրորդ, որ ամենակարեւորն է, օսլայական նիւթեր, ալիւրներ (ինչպէս ֆէրէն եւ անոր նմանները) կլէպոլ ըսուած նիւթի կը փոխուին, որ ուրիշ բան չէ, այլ խաղողին անուշ համը տուող տեսակ մը չաքար: Բերանէն մինչեւ ստամոքս կերակրոյ զանգուածը այնչափ շուտ կը սահի կ'երթայ որ փոփոխութիւն կրելու ժամանակ իսկ չունենար:

Բ. Ստամոքսին մէջ ի՞նչ փոփոխութիւն կը կրեն կերակուրները: — Կերակուրը ստամոքս հասնելուն պէս, այն գործարանը կը սկսի բռնկիլ, այսինքն ներսիդին կը տաքնայ եւ կը կարմրի, ու կը սկսի իւր պատերուն մէջ զետեղուած ջրհաններէն — այսպէս ըսենք հասկցնելու համար անգամազնութեան գեղձ կոչուած գործարանները — տեսակ մը ջուր հանել որով կը թափ-խուին հետզհետէ հասնող կերակրոյ մասերը: Այս ջուրը կամ հիւթը՝ որ գլխաւորաբար երկու ազդեցիկ նիւթ կը պարունակէ, մին քէթին եւ միւսը ֆէրէն + ֆէրէն անուանելով, վերոյիշեալ ալպիւմին պարունակող կերակուրները քէթին կոչուած նիւթի մը կը փոխէ, որոյ յատկանիւնն է բարակ մաշկերու մէջէն թափանցելով արեան հետ խառնուիլ: Ասկէց զատ ստամոքսին արտադրած հիւթը՝ չաքարը, խժային նիւթերը (զամպ)

եւ ինչ ինչ աղերը կը հալեցնէ: Իւղերն ալ ստամոքսին ջերմութեամբ մի միայն կը հալին:

Այսպէս արդէն խմոր եղած կերակուրը քիչ մը եւս կակղանալով տեսակ մը խիւս (շաֆա) կ'ըլլայ որուն բնախօսները շէ՛տնունք տուած են:

Գ. Բարակ աղեաց մէջ ի՞նչ փոփոխութիւն կը կրեն կերակուրները: — Յիշեալ շիմը ստամոքսէն աղիքներուն անցնելուն պէս՝ մաղձը լեարդ (գարա ճիշէր) ըսուած գործարանէն եւ ուրիշ հիւթ մը քաֆէրտ անուն գործարանէն կը սկսին թափիլ աղեաց մէջ՝ որ իւր մէջէն կը հանէ տեսակ մը ջուր ստամոքսի ջուրի նման: Այլ եւս հոս մաղձին շնորհիւ՝ իւղերը, եւ միւս հիւթերուն ազդեցութեամբ՝ անմարս մնացած կերակրոյ մասերը կատարելապէս կը մարսուին ու մէկ կողմէն արեան կը խառնուին: Ալեւորոյիշեալ քաֆէրտ կոչուած գործարանը՝ որոյ վրայ, դժբաղդաբար, ո՛չ ոք ի ռամկաց գաղափար ունի, եւ թերեւս անունն ալ լած չէ, ամենէն կարեւոր դերը կը կատարէ, որովհետեւ կերակրոյ բովանդակած ջրոս տեսած նիւթերը՝ զորս ցուցակին մէջ յայտնեցինք, կը մարսուին մի միայն անոր արտադրած հիւթով:

Դ. Հաստ աղիքներու մէջ ի՞նչ փոփոխութիւններ կը կրեն կերակուրները: — Այլ եւս հոն բան չմնար մարսուելու, եւ բնախօսներէ շատեր կ'ըսեն թէ հաստ աղիքը պահարան մ'է կղկղանաց եւ ոչ այլ ինչ: Բայց սրբանէն ներմուծուած ինչ ինչ սնունդք կը մարսուին հաստ աղեաց մէջ, որպէս գրած եմ երբեմն բժշկական յօդուածի մը մէջ:

Առ այժմ այս չափով շատանալով, թողունք որ մեր հետաքրքիր ընթերցողը մարսեն մեր այդ դասը, ի մօտոյ ուրիշ դասեր առնելու պատրաստուելով:

ՈՍԿԵՂԷՆ ԳԱԻԱԹ

(ՉԻՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԸ)

(ՇԽ. Լ ՎԵՂ)

Արշալոյսը ցորեկուան կը փոխուէր. ոսկեղէն, ծիրանեգոյն, եւ չողջողուն ճառագայթներն արեւելքէն կ'արձակուէին, ի նշան իւր ընկերաց զինքն սպասելուն։ Ահա՛, ի՛նչ, մեծ դուռը կը զարնուի, խաղաղ Գետը արագութեամբ կը քակէ իւր գօտին եւ գաւաթին օղակն անցունելով իւր բաղկին ամրապնդեց ճիշդ իւր արմուկին փաթթելով, իւր գայրոցական զգեստի երկայն եւ արձակ թեզանեաց մէջ կատարելապէս պահելով զայն։ Ահա՛, կրկին դուռը կը զարնուի, իւր բարեկամք անհամբեր կ'սպասեն շուտ մը մեծ երկփեղկ դուռը ամրացունող ծանր նիզն մէկդի կ'առնէ։ Իւր բարեկամք կ'ողջունեն զնա աղմկայող ցնծութեամբ։ Ահա ինքն է։ Յոյժ լաւագոյն։ Ձիւ սոսկալի երեւոյթ լուսնոտութեան։ Բայց ընդ հակառակն ծանր եւ քաջ երեւոյթ։ Իւր բարեկամաց բոլոր հնարքներն ու ծաղրածութիւնքն չկրցան բացատրութեան բառ մը արտասանեցունել իրեն։ Ապա սկսան հարցաքննել զայն։ «Գիշերը քնացե՞ր էր»։ «Ո՛չ»։ «Բան մը տեսա՞ծ էր»։ «Ո՛հ, ո՛չ յոյժ մասնաւոր ինչ»։ «Այն պատմութիւնքն ճշմարիտ էին»։ «Մասամբ իւրեք»։ «Աւելի որոշ բան մը չունէ՞ր ըսելիք»։ «Ո՛չ, որովհետեւ գաւաթը ծանրապէս իւր բազկէն կախուած չէր»։

Այսպէս պալատը աւելի համբաւ ստացաւ իբրեւ բնակարան ուրուականաց։ Քաղաքին տօնավաճառաց եկող գեղջուկներն կը կենային սչուցեալ կը նայէին այն բարձրաբերձ ձերմակ որմերուն վրայ, եւ Վուրուկի ծառերուն, որ իբրեւ աշտարակ կը բարձրանային նրբաքանդակ գեղեցիկ քարաշէն կատարներէն վեր։

Շինկ-Քեանկ իւր ճնշիչ գանձն տուն տարաւ։ Իւր բարեկամք շարունակ կ'ըսէին, թէ Ուրուական տան պալատան մէջ անցուցած գիշերունէ հետէ, երբէք իւր

առջի երեւոյթը չունէր։ Իւր մայրը կը հսկէր զինքը անդադար հետաքրքրութեամբ։ Ոսկեղէն գաւաթն կը նեղէր զնա պարբերական մղձաւանջի նման։ Իւր բարձր երկայնածեւ քառանկիւնի մ'էր, գրեթէ փայտի կոճղի մը պէս պինդ։ Կը հորհէր գաւաթն նորա մէջ պահել, իբրեւ ապահով տեղ մը։ Ուստի մի անկիւնը քակելով եւ միջի լեցուած ցորենի յարդերը սլարպելով գաւաթն ապահովապէս զետեղեց նորա կեդրոնը, ապա մէջն ու շուրջը յարդը լեցուց մինչեւ գաւաթն բոլորովին ծածկուեցաւ։ Ի վերջոյ կարեց, որ ճիշդ իւր առջի եղածին պէս կ'երեւար, բացի իւր ծանրութենէն։ Սակայն աօրկա կրնար համարուիլ Ձինացուց շատ անգամ բարձի տեղ քար մը գործածելուն։ Եւ խաղաղ Գետն եւս կրնար դրած ըլլար կղմնտը մը իւր բարձին մէջ։ Երբ բարձր իւր տեղը դրաւ խիստ յարմարութեամբ, բազդատաքար հանգստութիւն զգաց։ Կրնար թողուլ իւր բնակարանը ապահովութեամբ եւ այլ եւս պիտի չհալածուէր ուրուականաց սոսկումէն։ Գիշերն եւս կրնար քնանալ խաղաղութեամբ, քանզի իւր «կմալքն» գլխուն տակն էր։ Ո՛չ գործօն մատներ, ո՛չ հակող աչեր կարող էին գտնել զայն հոն։ Աւա՛ղ, միայն կարճ ժամանակ ապահով գտաւ զինքն։ Յարդը շուտ սկսաւ գաւաթին վրայէն սահել, որով անոր շրջապատը կրնար տեսնուիլ, եւ զգացուիլ բոլորովին որոշ։ Իւր եղբայր խաղաղ-Սիրտը ըսաւ։ «Ի՞նչ է այդ, որ ունիս քո բարձիդ մէջ։ Միայն այդ գիտեմ ստոյգ թէ նա ոսկեղ պարկ մը չէ։ քանզի մենք բնաւ ստակ չենք կրնար պահել երկար ատեն, նորա արժէք տալով։»

Ահա մի նոր դժուարութիւն։ Ուստի շատ օրեր տուն կը կենար եւ իւր ուսմանց կը պարապէր։ զի կը վախնար իւր տեսութենէն հեռի մատնիչ դանձին վստահիլ։ Քաղաքին մէջ գտնուած վարժապետը զնա իբրեւ նորածեւ ուսանող մը կը համարէին։ Շինկ-Քեանկ կը խնդար երբ կը խորհէր որ գաւաթը զինքը խիստ ուսանող մը ըրած էր։

Չմեռն իւր սառնամանեօքն, ձիւնովն և ցրտաշունչ հողմերովն անցաւ։ Օրերը տաքացան։ Ուստի-Յունկ Յունկ պատուիրեց անոր իւր մեծ եւ թանձր վերմակն ու ան-

կողմը, որոց մէջ կը պատկէր, ժողովել վերցունել: Ո՛հ, խորհեցաւ նա, ի՞նչ բարեպատեհ առիթ սոսկալի դաւաթն վեց ամիս եւս պահելու: Իւր փոքրիկ անկողնոյն կեդրոնը դրաւ զնա, արտաքուստ մեծ վերմակովն փաթթած եւ կարած: «Հիմա» կերպ մը «փառաբանութիւն» երգեց. — «Հիմա աղատ պիտի ըլլամ դաւաթին ուրուական սոսկումէն»: Եւ իւր գլուխը աւելի անպահովութիւն զգաց իւր ուսոց վրայ, քան թէ քանի մը ամիսներ առաջ: Արդ կրնար դուրս ելլելով իւր փռուանը թռուցանել, քանզի ի Զինատան արբ փռուան կը թռուցանեն մինչ տղայք կեցած կը դիտեն: Մինչեւ անգամ կը համարձակէր չարունակ փետրադնտակ խաղալու երթալ. նա ամենավարժ խաղացողն էր քաղաքին մէջ, զօրօրինակ նախ զարչապարովն եւ ապա մատներովն փետրագնտակը անդադար կը թռուցանէր: Իւր անձկութիւնը կիսով չափ մոռցուեցան:

Աւա՛ղ, երկար չտեւեց այս: Մէկ օր մը, ճիշդ այն ժամուն տուն դարձաւ երբ իւր մայրը ծերունի դերձակն զբաղեցուցած էր նարդեղու իւր անկողինը. եւ կը բակէր անոր առաջին կարը ուր պահուած էր իւր «Ատելին» (ոսկեղէն դաւաթը): Շուտ մը հրամայեց որ կարը չբակուի, եւ դերձակն ուրիշ գործի զրկեց, մինչեւ օր ինքը դաւաթն հանեց: Յորչափ որ այս ոսկեղէն սոսկումը անապահով վիճակի մէջ էր, զինքն դատապարտեալ անձ մը կ'զգար:

Այստեղ դաւաթներէն միոյն իւր ըզմը գտնուելուն սոսկումը զՇինկ-Քեանկ այն աստիճան սերտ կապեց գրոց հետ եւ այնչափ սաստիկ կ'ուսանէր որ իւր ներկայացած բոլոր ընտելութեանց մէջ միւտ առաջին կը հրատարակուէր: Իւր բարեկամաց դուռներն կը զադարուէին չքեղազարդ կարմիրոյն ծանուցագրերով, որոց մէջ չինական զպրօցականը իւրեանց յաջողակութիւնքն կը հրատարակեն: Շինկ-Քեանկ իւր հայրենեաց մէջ այսքան քաջածանօթ լինելովն յաճախ ի խնձոյս կը հրաւիրուէր ի մեծատանց: Բայց դաւաթին երկիւղը մերժել կուտար իրեն: «Ո՛հ, կ'ըսէր նա, չեմ կրնար երթալ. կարգալ եւ գրել նախամեծար» կը համարին: Իւր բարեկամը կըսէին. «Քնական է նորա՝ գիտութեանց բոլոր աստիճանաց

հասնիլ»: Որչափ որ համբաւ կ'ստանար, այնքան հոգածութեամբ կը պահէր իւր գաղտնիքը: Քանզի դիտէր նա որ իւր մեծ յաջողակութիւնը իւր նուազ յաջողակ նախանձորդաց սրտից մէջ նախանձութեան զգացում մը զարթուցած էր: Ուր որ ճամբորդէր, դաւաթն իւր մեծ հոգն էր: Նա չէր համարձակէր թողուլ զայն ի տուն: Անգամ մը փորձեց թաղել զնա. բայց դժբաղդաբար անյարդար ոչխարի մորթի կտորով մը փաթթած լինելուն պատճառաւ, անօթի չուն մը զայն հոտոտելու զնացած էր ճիշդ այն ժամուն՝ յորում ինքն իւր ուսմանէն կը վերադառնար. որով արգիլեց անպիտան շունը, ամբողջ դաւաթն գետնէն հանելէ: Գաւառաց մէջ բոլոր միջոցական ընտելութիւնք անցնելէն յետոյ, Շինկ-Քեանկ հաւանութեամբ իւր եղբոր պատրաստուեցաւ երթալ ի Փեքինի: Տասներկու օր ճամբորդելէ յետոյ հասաւ ի Փեքինի՝ Այստեղական քաղաքն: Անդ նաեւ իւր սովորական յաջողակութեամբ անցաւ հարկաւոր քօլէճներէ եւ եղաւ Շանկի-Իուվէն: Այժմ ինքը հասաւ այն ամենաբարձր աստիճանին, որուն չինական դպրոցականի մը փառասիրութիւնը կրնար հասնիլ: Բոլոր կայսրութեան մէջ որ եւ է պաշտօնի ընտրելի էր: Իւր վրայով իրբեւ սքանչելիք մը կը խօսուէր, եւ Զինաց կայսրութեան այլ եւ այլ խորհրդարաններուն ուշադրութիւնը այս մեծ հանձնարդին վրայ գրաւուած էր: Արդարեւ նա այժմ մեծ մարդ մ'էր: Իւր ձեռագիրն յուշատետրով մը կրնար վաճառել մեծ գումար մը ստակի: Եւ միլիօնատեարք չարունակ կը թախանձէին զնա իրենց փեսայանալու, քանի որ իւր փայլուն համբաւը կրնար ոսկեզօծել իւրեանց ոսկին գրականութեան յոյժ փափաքելի դրօշմովն: Երբ նա ծանօթացաւ ամենուն, գտնուեցաւ իւր սորված իմաստութեամբն եւ ճշմարիտ մեծութեան չափաւորութեան լիութեամբն ուսեալ:

Այս ժամանակիս Նէ-Քօյի անդամներէն մին (ներքին գործոց խորհրդական կամ մեծ քարտուղար) յանկարծահաս մեռաւ: Այստեղական գործերը ծանր վիճակի մէջ էին: Եւ խոյն որոշուեցաւ զնեւ զՇինկ-Քեանկ սոյն թափուր մնացած պաշտօնին: Ի պատիւ իւր նոր անդամակցութեան խնջոյքի մը հրաւիրուեցաւ: Շինկ-Քեանկ ու-

կեղէն գաւաթն իւր զգեստին մէջ պահած՝ հետը տանելու նախազգուշութիւնն ըրաւ : Խնջոյքի մէջ ամէն բան ճիշդ էր : Երբ Վուսնի-Ֆուսի հին պալատան մէջ եղածին պէս պատահեցաւ : Արարողութեան նոյն կարգն ու ծառայութիւնը . իւրաքանչիւր անձին ըրած նոյն ազդու յայտարարութիւններն : Ինքնիւրեն կ'զգար թէ սենեկին մէջ ամենէն նըուաստն էր : Բոլոր առ երեսս եղած խոնարհութիւնը որ կոչնականաց իւրեանց վայելուչ տեղերն բազմելէ առաջ ցուցուելու էին, կատարուեցան, թէեւ իւրաքանչիւր ոք սենեակն մտնելէ առաջ իւր բռնելիք յարմար դիրքն լաւ գիտէր : Վերջապէս չորս սեղաններու առաջ բազմեցան, յորոց մին՝ Օղոստափառ Խորհրդարանի Նախագահն, սենեկի ճակատը դրուած սեղանին առաջ, եւ մնացեալը իւրաքանչիւր սեղանի առաջ երկերկու բազմեցան : Անուշահոտ թէյը, պատուական արծաթեայ ամսէնեւրով, չինական գաւաթներու մէջ լեցուած մատուցուեցաւ : Անուշեղէնը, ոսկեղէն ամանով, եւ ապա չինական ճաշակն զրգռող ընտիր համադամը հրամցուեցան : Սպասհարկու մանկունք մերթ առ մերթ կոչնականաց մատանց համար տաք ջուր պարուհակող ոսկեղէն կոնք մը, եւ անուշահոտ աղբիւ տաք գինեաւ կը շրջէին :

Յետոյ կուգայ վերջին գաւաթը ի շնորհակալութիւն նորընտիր անդամին մատուցուելու : Եօթն սպասհարկուք երեւան կ'ելնեն բերելով արկղերն դէպ ի կողմնասեղանն : Կապոյտ կերպասէ պատեալ արկղերէն, ջահավառ, ոսկիաձող գաւաթներն կը հանուին : Յանկարծահաս երկիւղ մը կը բռնէ սպասաւորներն : Աստ եւ անդ կը վազեն իւր թէ բան մը կը փնտռեն : Ուսնի-Շինկ-Քեանկ կողմնասեղանին ամենէն մօտ լինելով՝ կ'ըսէ «Մի երկնչի՛ք, դրէ՛ք գաւաթներն» : Ուրիշ չընել ոսկեղէն գաւաթներն կողմնասեղանին վրայ կը շողշողան իւրաքանչիւրն իւր պայծառութեամբ լուսաւորուելու սեղանին այն մասը, ուր դրուած էր : Վեց գաւաթներն զետեղուեցան եւ եօթներորդ սպասաւորը որոյ ձեռքերն պարսպ էին նետուեցաւ, գետին եւ սկսաւ իւր ճակատը մարմարինէ սալայատակին վրայ զարնել : Շինկ-Քեանկ ոտը ելաւ եւ ոսկեղէն գաւաթն իւր զգեստէն

հանելով դրաւ զայն ակառեայ կայքին վրայ :

Բոլոր ներկայ եղող կոչնականք եւ սպասաւորք վերջին աստիճան հիացմամբ կեցած կը նայէին, մինչդեռ Ուսնի-Շինկ-Քեանկ կ'ըսէր. «Եթէ այդ գաւաթն չըլլար, երբէք այս պատուաւոր դրից պիտի չհասնէի» : Իւր զարմացեալ ունկնդրաց պատմեց գաւաթին պատմութիւնը : Սպասաւորք ամենն ալ շուրջը խոնեցան : Լսած էին Շան-Թունկի, Երբ-Վուսնի-Ֆուսի ուրուական պալատան վրայով. եւ այժմ բոլոր մարդիկ ըսին. «Չաստուածք կ'ուզէն պահպանել կայսրութիւնը, մեր ընտրած ոսկեղէն գաւաթին ձեռաց մէջ յանձնելով, որ անոր միջոցով անպահովուց իւր ուսման անդադար պարապուի» :

Նէ-Քոյի խորհրդարանի անդամները աղերսեցին Կայսեր, եւ բոլոր Երբ-Վուսնի-Ֆուսի վերաբերեալ երկիրները եւ նոյն իսկ պալատը տրուեցան Ուսնի-Շինկ-Քեանկի, նաեւ յիսուն հազար ունկի արծաթի կայսերական պարգեւ մը պալատը նորոգելու :

Ի ստուգութիւն սոյն պատմութեան, յիշեալ Վիլլեմսըն Տիկինն Շինկ-Քեանկի ներկայ գերդաստանի ութսուներեքամեայ ծերունի հանին եւ նորա թոռ եօթնեւտասնամեայ գեղանի օրիորդին սիրալիր հիւրնկալութիւնն վայելելէ յետոյ, սոյն պատմութեան բոլոր չքեղ վայրերն այցելելով կը պատմէ, թէ տեսած էր այն մեծ գրատան դրան երկու կողմանց վրայ ահագին, ձերմակ մարմարինէ սիւներու վրայ կանգնած երկու գեղեցիկ արձաններ. եւ այս սեանց խորհրդանշաններն վրայ սքանչելի լուստաւ ծաղկի ձեւով քանդակեալ գաւաթներ : Նաեւ կը տեսնուին դեռ ուրիշ քանդակներու նշաններ, թէեւ ժամանակը տարած էր : Նա այցելած է Շինկ-Քեանկի ահագին եւ հնազանդական պատկերներով զարդարեալ չորս հարկաւորմեայ գերեզմանն եւ անոր շուրջ պատած սերնդոց չիրմներն : «Լապտեւաց» վերջին տօնախմբութեան ատեն սոյն գերեզմանն երկու հարկուր գոյնըզգոյն ճրագներով կը լուսաւորուէր եւ հարկաւոր օգաձիգ փամփուլաներ յօդս

կըյղուէին իբրեւ այցելուք հանգուցեալ
հողոց եւ ընդհանուր կերսլով լուսաւո-
րելու համար բարձրագոյն օդոյն մէջ կախ-
եալ թափառական հողոց շաւիղն :

Թարգ . Անդլ .

ԳԵՈՐԳ . Յ . ԶՈՒԵԱՆ

Տեղանակերտ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԱԿԱՆ

Պ Ա Տ Ր Ա Ն Ք

(ԳԱԻԱՌԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ)

Արեւով արդեւ կուգայ .

Ամպ չիկայ արդեւ կուգայ ,

Վերն ամպի ծէր չիկայ ,

Արեւով արդեւ կուգայ :

Մուկը խաղայ արեւկողը .

Ջուր կը կըրէ անկճովը ,

Ջուրը հարսին , գինին փեսին ,

Հարսը փեսին քովը տարին :

Թըմպուկին ձէն կ'ուճուրտուկէր ,

Ջուռնային չիֆէ գեղն էր բռնէր ,

Հարսնաւորը հագեր , կապեր ,

Խուճը ու խճկալ կը կոտորէր :

Ժըմնն ի տուն ինչէր եղան .

Ամն տան դուռ մէջէ , սեղան ,

Գինի խոտւտ , սեւ , մոռ . գինի ,

Հալիւյ , գնտիկ , լանէ ետինի :

Թութ ցանեցաք հարսին վրայ

Կարմիր չամիչ փեսին վրայ ,

Մանկուկները վըրայ - վըրայ ,

Կը ձէնէին հա՛յ , հա՛յ , հա՛յ հա՛յ :

Կը ձէնէին մանկուկները ,

Խարբերդին վըրայ երգէցն ի բարին ,

Էկան ձէնձընեցին Պեկոնըլ տարին ,

Տանն նը թօ տանն , Մարիամը հոս է :

Մտաք , մտաք տունը մտաք ,

Հարսին կուրծքը կապուտ լօֆեր ,

Լօֆերուն ծէրն արծթըրեր ,

Ղամբուլը սեւ ապրշուն է ,

Գինը սուղ , սեւ ապրշուն է :

Նախըուն , պէլէկ հինն է հագեր ,

Քինթը խըչմայ , ոտքը մէյսեր ,

Քլիկն աղկէկ , կարմիր խարճեր

Հիսեր , հիսեր էտին թափեր :

Աղջիկ էր նը քըրջլտ էր ,

Գլխուն վրայ թէքէլթ ունէր ,

Պիտակ փարայ , դեղին հատեր ,

Թաք , թէքէլթ ու կըծկալ կապեր ,

Հարսը եկաւ առնանց տունը .

Փեսան տեսաւ էն որ հինը

Քոդքն երեսին աչքը ծածուկ ,

Էրեկն հայէր գողտուկ գողտուկ :

Մուկը տես որ ըրաւ չըրաւ ,

Օր մը փեսին մզեղ մըտաւ ,

Սէր ու սէվտայ ղարկեց տարաւ

Տուն ու տեղը շիվան բըրթաւ :

Հարսն ինչ ընէր .

Մուկն ինչ ընէր ,

Փեսան ինչ ընէր ,

Հարսը փոխուած էր ,

Մըյեա՛ , մըյեա՛ , մըյեա՛ ,

Աշխարհ ինչ կայ , չիկայ ,

Հարսն էլ փոխել կայ .

Խեղճ փեսակը խարուեցաւ ,

Պզտիկ գէշքուրը առաւ

Մըյեա , մըյեա .

Խարբերդ .

Հաւաքեց

Յ . ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

ԴԱՏԱԿԱՆ

ՆՈՐ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՄԷ

Պարոն Պիւրկ , որ Պոնի (Ֆրանսա) պատ-
ժաղատ ատենին առջեւ կ'երէր վերջերս ,
վաթսուհամեայ ծերունի մ'է , սպիտակ փող-
պատով եւ ոսկեայ ակնոցով : Ինքզինքը կը
յորջորջէ «Իրաւագէտ եւ ընդհանուր գոր-
ծակատար վարելի օգտաւարկաց օժանդակ
տիեզերական ընկերութեան» : Իրօք , խա-
բերայ մ'է , այլ յոյժ ճարտար խաբերայ մը :
Տիեզերական մեծահաջակ ընկերութիւնը
գոյութիւն ունեցած է միայն իւր ուղեղին
մէջ , որ սակայն , պէտք է խոստովանիլ , հը-
րաշաղան բեղմնաւորութիւն մ'ունի . և Փը-
րանսացի միամիտ գեղջուկներու պարզմը-
տութիւնը շարաշար գործածելուն եւ այդ
գաղափարային ընկերութեան արժեթիթոյ
բաժանորդ գրելու պատրուակաւ ստակ
չորթելուն համար է . որ գործ ունեցած է
պատժաղատ ատենի դատաւորաց հետ :

Պիւրկ սակայն ինքզինքն ազդուաբար
պաշտօնական է , եւ ցոյց տուած է թէ ինք
ամենայն փափկանկատութեամբ վարուած է
միշտ այս գործին մէջ :

Եթէ ընկերութիւնը գոյութիւն չունի
տակաւին , ինք կը հաստատէ թէ կազմա-

կերպերու վրայ էր, երբ դժբաղդարար ձերբակալեցին զինքն, եւ բնաւ տարակոյս չկայ որ եթէ թոյլ տային գործել իրեն՝ ի գլուխ պիտի հանէր իւր ձեռնարկը:

Եւ դատարանին կը բացատրէ «վարելի օգտավարկաց օժանդակ տիեզերական Ընկերութեան» ծագումն եւ նպատակը:

— Ես աներկբայ էի թէ վարելի օգտավարիկը դանդաղ էր, և թէ իւր կիրառութիւնն այլ եւս ժամանակի խնդիր մ'էր միայն: Ուստի հարկ էր փութալ, յօգուտ մարդկութեան խնայէս եւ դիտութեան, ուղի յարթել նոր գիւտին: Այսպէս է որ հարկադրեցայ ստեղծել վարելի օգտավարկաց օժանդակ տիեզերական Ընկերութիւնն, ոյր պէտքն եւս քան զեւս անհրաժեշտ կը դառնար: Արդարեւ ի՞նչ բան ամենէն աւելի կ'ուշացնէ երկաթուղեաց շինութիւնը: Գիտենք թէ ուղիները պատրաստելու համար անշարժ կալուածներ զնելու եւ հատանելու հարկն է: Լաւ ուրեմն, ըսի ինքնին, օգտին ուղիներու համար պիտի կազմեմ ընդարձակ ընկերութիւն մը որ անշարժ կալուածոց հատանման խնդիրը պիտի լուծէ՝ հաստատուելուն պէս:

Նախագահը. — Բայց ի՞նչ հատանում:

Ամբաստանելը. — Օգտավարկաց ուղիներուն համար հարկ եղած հատանումները: Ես չեմ որ պիտի սովորեցնեմ դատարանին թէ արտի մը տէրը տէր է նաև արտին ստորեկեայ մասին մինչև երկրիս կեդրոնը: Այսպէս ունի ծայրը վար դարձած բուրդ մը, որոյ խարխիսն է արտին մակերեւոյթը եւ որոյ գագաթն է երկրիս խի կեդրոնը... (Ոգեւորելով) Լաւ ուրեմն, «սթեյքհոլդին» «օլդ ֆաթեր» Նոյնն է նաեւ արտին վերելի մասին, օգին համար. այս անգամ տէր էք ոչ թէ բուրդի մը, այլ հատուածակողմի մ'որոյ խարխիսն է ձեր գետնին մակերեւոյթը, և որոյ զուգահեռական կողմերը կ'երթան կորսուիլ անհունին մէջ: — Այս ստացուածոց է որ մեծ վնաս պիտի հասցնեն օգտավարիկները, եւ իրաւունքի սկզբանց վրայ է որ կը հիմնուին իմ դործողութիւններս: Պիտի ըսեն. «Բայց այդ օգտավարիկներն օգին մէջէն կ'անցնին, բռնաւ խոչընդոտ չեն լինիր շրջաբերութեան, ոչ մէկ վնաս կը պատճառեն ստացուածոց», կը ներէք: Զէք գիտեր թէ օգտավարիկներն

ի՞նչ բարձրութենէ պիտի անցնին. թոյլ պիտի տայի՞ք որ անոնցմէ մին շրջադայէր ձեր պարտէզին քանի մը քայլ վերեւ, կամ ժամերով կանգ առնուր ձեր բակին, ձեր տան վերեւ: Անտարակոյս, ծառայութեանց ամենէն անտանելին եւ ամենէն աններելին պիտի լինէր. այս: Այդ իրաւունքն օգտավարկաց կարելի է տալ միայն ի փոխարէն իրենց ձանքուն նախնական գնման: Աստի կը ծագին վճարելի տուրքեր, աստի՛ սահմանական բազմաթիւ խնդրոց կանոնադրութիւնն, աստի՛ հետեւաբար, վարելի օգտավարկաց օժանդակ տիեզերական Ընկերութեան հարկն, ընկերութիւնն որոյ հիմնադիրն եմ եւ որոյ մի քանի բաժնեթուղթերը կը տեղաւորէի երբ ոստիկանութեան անհասկանալի միջամտութիւնն եկաւ ընդհատել իմ գործս... »

Դատաստանը վաղահաս գտաւ այդ հանձարեղ գաղափարն եւ երկամեայ բանտարկութեան դատապարտեց զՊիւրկ:

Զ Ա Ն Ա Զ Ա Ն Ք

Թէ ՄԱՐԴ ԻՆՉՊԵՍ ԿԸ ՇԵՂԻ ԵՐԲ ԱԶԵՐԸ
ԿԱՊՈՒՍԾ ՔԱԼԷ

Յայտնի է թէ մարդ մը, որոյ աչերը կապուած են, իրեն ըսելէ յետոյ թէ այս կամ այն որոշեալ կէտն երթայ՝ որոյ ուղղութիւնը պահած է իւր մտքին մէջ, շատ քիչ անգամ ուղիղ գծով կը հասնի այդ նշնապատակին, հեռաւորութիւնն ո՛րչափ ալ կարճ լինի: Բաց աստի, շեղումն միեւնոյն անձին համար՝ միշտ միեւնոյն կողմ կը լինի. մարդիկ կան որ դէպի ձախ կը շեղին որոշեալ կէտէն: որ դէպի ձախ կը շեղին որոշեալ կէտէն:

Պ. Մ. Միլէս, Մասաչուսէցի երկրագործական Գոլէճէն, ջանացած է գտնել թէ այդ ձգտում կախումն ունի՞ սրունքներու երկայնութեան մէկ մասնաւորութենէն: Այս առթիւ, բազմաթիւ փորձեր կատարած է երկրագործական Գոլէճի աշակերտաց վրայ: Այդ փորձերը կը կատարուէին մեծ սրահի մը մէջ, որոյ մէջտեղ անուշադ գծուած էր ուղիղ գիծ մը որ սրահին մէկ ծայրէն միւսը կ'երթար: Զուգահեռական

գծեր գծուեցան, մէկ մեթր հեռաւորութեամբ. նմանապէս ուղղաձիգ գծեր քաշուեցան՝ երկերկու մեթր հեռաւորութեամբ: Գծերուն իրար կտրած տեղն այսպէս հաստատուն նշաններ կ'ընծայէին, և ճիշդ նոյնպէս գծեալ թուղթի մը վրայ կը նշանակէին ամեն ուսանողի ընթացքը: Ասոնցմէ իւրաքանչիւրը քանի մը անգամ կը կրկնէր փորձը, որպէս զի կարելի լինէր միջին հաշիւ մը գտնել:

Այդ փորձերէն կը տեսնուէր թէ շեղումը կը տարբերի ըստ անհատից եւ թէ այդ շեղումը բնաւ վերաբերութիւն չունի սրունքներուն երկայնութեան կամ զօրութեան հետ: Արդարեւ, աւասիկ զանազան ցուցակներ որք փորձերուն ամփոփումն են. առաջնոյն մէջ կը գտնուի արգիւնքն հինգ ուսանողաց, որք ո՛ր եւ է ձգտումն չեն ներկայեր ուղիղ գծէն հեռանալու. երկրորդը կը վերաբերի տասնեւչորս ուսանողի որք դէպի աջ կը շեղին. երրորդը կը պատկանի երրուն ուսանողի որք դէպի ձախ կը շեղին: Պէտք է յարեւ թէ այս արգիւնքները ձեռք բերուած են ըստ բաղդի առնուած 49 ուսանողներէ:

ՅՈՒՅԱԿ Ա. — ՈՒՂԻՂ ԸՆԹԱՅՔ (5 ՊԱՐԱԳԱՅ)

2 Պարագայ. Աջ սրունքն աւելի երկար

1 պարագայ Աջ սրունքն աւելի զօրաւոր

1 պարագայ Սրունքներու զօրութիւնը չէ բաղդատուած

3 Պարագայ. Սրունքներն հաստաւորապէս երկար

1 պարագայ Աջ սրունքն աւելի զօրաւոր

2 պարագայ Ձախ սրունքն աւելի զօրաւոր

ՅՈՒՅԱԿԲ. — ՇԵՂՈՒՄԸ ԴԵՊԻԱՋ (14 ՊԱՐԱԳԱՅ)

5 Պարագայ. Աջ սրունքն աւելի երկար

2 պարագայ Աջ սրունքն աւելի զօրաւոր

2 պարագայ Ձախ սրունքն աւելի զօրաւոր

1 պարագայ Բաղդատութիւնն եղած չէ

4 Պարագայ. Ձախ սրունքն աւելի երկար

5 պարագայ Աջ սրունքն աւելի զօրաւոր

1 պարագայ Ձախ սրունքն աւելի զօրաւոր

5 Պարագայ. Սրունքներն հաստաւորապէս երկար

2 պարագայ Աջ սրունքն աւելի զօրաւոր

5 պարագայ Ձախ սրունքն աւելի զօրաւոր

ՅՈՒՅԱԿԳ. — ՇԵՂՈՒՄԸ ԴԵՊԻԱՋ (50 ՊԱՐԱՅ)

5 Պարագայ. Աջ սրունքն աւելի երկար

5 պարագայ Աջ սրունքն աւելի զօրաւոր

2 պարագայ Ձախ սրունքն աւելի զօրաւոր

1 պարագայ Սրունքներն հաւասարապէս զօր.

10 Պարագայ. Ձախ սրունքն աւելի երկար

5 պարագայ Աջ սրունքն աւելի զօրաւոր

4 պարագայ Ձախ սրունքն աւելի զօրաւոր

1 պարագայ Սրունքներն հաւասարապէս զօր.

12 Պարագայ. Սրունքներն հաստաւորապէս երկար

5 պարագայ Աջ սրունքն աւելի զօրաւոր

5 պարագայ Ձախ սրունքն աւելի զօրաւոր

2 պարագայ Ձօրութիւնը բաղդատուած չէ:

Արդարեւ կը տեսնուի թէ ո՛ր եւ է առնչւածութիւն չկայ սրունքներու երկարութեան եւ առանց աչաց օգնութեան քաշելու շեղման միջեւ: Նմանապէս կը տեսնուի թէ շեղումն աւելի յաճախաւ է դէպի ձախ: Պէտք է ընդունիլ թէ շեղումն ունի պատճառներ որք հաւանականութեամբ կը գլուխուին ջղային դրութեան, եւ կամ մանաւանդ ուղեղային կամ ողնայարային դրութեան մէջ:

ՏՀԻ ՆԵՅՁԸՐ

Ք Ա Ղ Ո Ւ Ա Շ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ԼՐՈՅ

5 — 11 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

Ա Ր Տ Ա Ք Ի Ն

Ֆրանսական ընտրութիւնը վերջացան: Ըստ վերջին հեռագրոց, ընտրուած են. 582 Հանրապետականը եւ 202 Պահպանողականը: Այս վերջինք լուծեալ խորհրդաբանին մէջ ունէին միայն 95 երեսփոխան: Հետեւապէս, 107 անթու շահած են հոկտ. 4-ի եւ 19-ի ընտրութիւններէն յորմէ եւս կը հետեւի թէ, նոր խորհրդարանին մէջ,

Հանրապետական դատը կորուսած պիտի լինի 214 ձայն :

Միապետական-կղերական կուսակցութեան յաղթանակն ամեն ակնկալութենէ դէր ի վերայ եղաւ : Մէկ անգամէն Հանրապետութիւնն աւելի բռնուն հարուած չէր կրնար ստանալ : Աւելի սաստիկ հարուած մը անմիջապէս ի կորուստ պիտի առաջնորդէր զՀանրապետութիւն :

Հանրապետականաց մեծամասնութիւնն է այժմ 180 ձայն : Բայց Հանրապետականք մէկ կուսակցութիւն չեն : Առնուազն երկու տարբեր կուսակցութիւններ են : Չափաւոր Հանրապետականք գրեթէ նոյնչափ կը տարբերին Ընկերավարական Հանրապետականներէն , որչափ Պահպանողականք՝ Չափաւոր Հանրապետականներէն : 382 Հանրապետականաց գրեթէ կիսուն չափ են Արմատականք կամ Ընկերավարականք : Արդ , բաւ է որ այս ծայրայեղներէ 90 հոգի յարի Պահպանողականաց ո՛ր եւ է խնդրոյ մը մէջ , եւ օրուան նախարարութիւնն անմիջապէս կ'յլանայ : Արմատական եւ Միապետական ընդդիմադիր կուսակցութիւնք ասեն վայրկեան կրնան նախարարութիւն տապալել :

—Հունգարիոյ Երեսփոխանաց Ժողովոյն մէջ , Եւրոպական նախարարն 1883 տարւոյ Եւրոպայոյց բացատրեց : Հունգարական Պետութեան ծախքերը կը հաշուին 344,651,674 Ֆիօրին , եւ հասոյթը՝ 329,792,597 Ֆիօրին : Աւերմն , 14,861,277 Ֆիօրինի բաց մը կայ :

—Սոփիայէն կը հեռագրեն թէ Պուլկարիոյ Ալեքսանդր իշխանը ծանուցած լինելով Սերպիոյ թագաւորին թէ յատուկ պաշտօնով իրեն կը զրկէ Պ. Կրէքով , նախարար արտաքին գործոց Պուլկարիոյ , Միլան թագաւորը պատասխաներ է թէ կը մերժէ ընդունիլ զայդ պատուիրակութիւն :

—Փիլիպէէ կը հեռագրուի հոկտ. 15ին .

« Սերպիոյ սահմանադիւսէն այսօր առնուած լուրեր կը հաստատեն թէ Սերպիա զօրք կը համախմբէ Պուլկարիոյ սահմանագլխոց վրայ : Երկուց կառավարութեանց միջեւ բնաւ բանաւոր պատճառ չկայ խզման , եւ պուլկար ժողովուրդը ցաւօք սրտի կը տեսնէ թէ Սերպիա կ'ուզէ սպառնալ Պուլկարիոյ , զչարեւով թերեւս զի չէ կարող ու չինչ գործել ընդդէմ Թուրքիոյ : Դիտել կը տրուի թէ Սերպիա իրաւունք չունի խառ-

նուելու Պուլկարիոյ գործոց , եւ թէ այս երկուց սլաւ ժողովրդոց գծաութենէն ուրիշ Տէրութիւն մը միայն կրնայ օգտիլ » :

—Մեծ սարսափ կը տիրէ Սոփիայի մէջ : Պուլկարը ամեն վայրկեան կը կարծեն թէ Սերպերը Սոփիան պիտի կոխեն : Սոփիայի մէջ գրեթէ բնաւ զօրք չէ մնացած , բոլոր թնդանօթք կը գտնուին ի Սիսդովա եւ ի Ռուսճուք : Սերպք եթէ յանկարծուստ յարձակին Պուլկարիոյ մայրաքաղաքին վրայ , զայն գրաւելու մեծ հաւանականութիւններ կրնան ունենալ : Պուլկար կառավարութիւնն երկու վաշտ զրկեց Տրօկօմանի կիրճը , զայն պաշտպանութեան վիճակի մէջ դնելու համար : Չարիպրոտի եւ Տրօկօմանի միջեւ երկիրն անպաշտպան թողուեցաւ : Սերպք եթէ կարենան անցնիլ Տրօկօմանի կրճէն , կրնան գրաւել զՍոփիա :

—Թայֆ խմբագրականաւ մը կը հաստատէ թէ Գերմանիա , Աւստրո-Հունգարիա եւ Ռուսիա որոշեր են խորհուրդ տալ Բ. Դրան որ ի դեպականախորհուրդ հրաւիրէ պետութիւններն՝ Պուլկարիոյ եւ Արեւելեան Բուլղարի միացման խնդրոյն համար : Թայֆ կը տարակուսի թէ Անգլիա մասնակցի այդ Դեսպանախորհրդոյ , որովհետեւ Անգլիա կը փափաքի չվերադառնալ իրաց նախկին վիճակին . թերեւս ընկերակցի պետութեանց խաղաղութեան պահպանման համար , այլ պէտք է ապացոյց մը տալ իրեն թէ այս մասին ի գործ դրուած ջանքերն անշահախնդրական պիտի լինին :

—Նորա Տայէ Ալիէֆայէ Զայիւանի , խօսելով դեսպանաց առ Բ. Գուռն մատուցած հաւաքական ծանուցադրոյն վրայ , կ'ըսէ թէ Եւրոպա պարտի լրջութեամբ բողոքել ընդդէմ վարմանց Պալքանեան փոքր Պետութեանց , որովհետեւ իրաւունք չէ որ , կ'ըսէ , 300 միլիոն Եւրոպացւոց հանգարտութիւնը վտանգի ենթարկուի՝ որովհետեւ Պալքանեան երեք պետութիւնք , հազիւ 6 միլիոն բնակչօք , կը կարծեն թէ իրենց անձնական շահերը միասուած են :

—Ռուսիան զօրավարին Խտալիոյ արտաքին գործոց նախարար անուանելուն վրայ , զրոյց կայ թէ Գորդի կոմսը Լոնտոնի դեսպան պիտի անուանի փոխանակ Նիկրա կոմսին , որ Վիեննայի դեսպան պիտի անուանի եղեր : Դորնիէլի կոմսը Կ. Պոլսոյ դեսպան

պիտի անուանի, եւ Պուրբէշի դեսպան Պ. Ռէսման՝ Դորնիէլի կոմսին յաջորդ պիտի կարգուի եղեր:

— Կալկաթայէ հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Պիրմանիոյ թագաւորին հետ ծագած գծաւորութեանց պատճառաւ, Հնդկաստանի անգլիական կառավարութիւնը վերջնագիր մը ղրկած է նմա, եւ պէտք եղած միջոցներն ի դործ դրեր է, անգլիական Պիրմանիոյ սլահապան զօրաց թիւն աւելցընելու համար:

— Վարչաւիայէ կը գրուի, հոկտ. 18 թուով.

«Երէկ Վարչաւիոյ զինուորական դրօսաբանին մէջ հացկերոյթ մը տրուեցաւ ի պատիւ 21 ռուս սպայից, որք Բումէլի կ'երթան՝ սուրկար բանակին մէջ ծառայելու: Հացկերոյթին ներկայ էին ամեն տեսակէ հինգ հարիւր սպայք: Խնձոյքն յոյժ ոգեւորեալ էր: Բաժակներ քամուեցան ի պատիւ Հարաւային Սլաւաց եւ ի պատիւ Նիքոլայէֆ գնդապետին, որ սուրկար բանակին մէջ մնացած է, հակառակ Զարին հրամանին: Ուղեցին խնդակցութեան հեռագիր մ'ուղղել առ Նիքոլայէֆ գնդապետն ի Փիլիպէ. բայց հեռագրատունը մերժեց: Ասոր վրայ յիշեալ սպայք ուղերձ մը խմբագրելով, թղթատարով ղրկեցին Նիքոլայէֆ գնդապետին:»

Ն Ե Ր Ք Ի Ն

Անգլիական արտաստովոր պատուիրակ Սըր Տրըմընտ Ուոլֆ մայրաքաղաքս կը գլուխուր տակաւին: Ն. վսեմութիւն շարժուս մէջ քանիցս պատրաստուեցաւ մեկնելու, բայց վերջին պահուն յետաձգեց զիւր ուղեւորութիւն:

Սըր Ուոլֆ երեքշաբթի գիշեր կայս. պալատն հրաւիրուելով պատիւ ունեցաւ սեղանակից լինելու Վեհ. Սուլթանին որ ապա մասնաւոր ունկնդրութիւն մը շնորհեց նմա եւ երկարօրէն տեսակցեցաւ Եգիպտական խնդրոյն վրայ:

— Փարիզի օտմ. դեսպան Էսատ Իաշա հոկտ. 12/22 ին արտաքին գործոց նախարար Պ. տը Ֆրէսինէի յանձնեց Բ. Դրան մէկ շրջաբերական հեռագիրն, որ կը հրաւիրէ

Ֆրանսական կառավարութիւնն մասնակցիլ Դեսպանախորհրդոյ մը՝ Բումէլի խնդրոյն կարգադրման համար:

Աւասիկ ամփոփումն այդ շրջաբերականին որ վեց մեծ պետութեանց ղրկուած է.

«Հելլեն զօրաց եւ մասնաւորապէս սերպ զօրաց համախմբման առջեւ, եւ արիւնհեղութեան առաջն առնլու համար, Բ. Դուռը, կոչում ընելով Պէրլինի դաշնագիրն ստորագրող պետութեանց, կը խնդրէ անոնց որ բարեհաճին հրաւիրել իրենց Պուսոյ դեսպաններն գումարիլ ի դեսպանախորհուրդ, մասնակցութեամբ Թուրքիոյ, ի կարգադրութիւն Արեւելեան Բումէլի գործոց, ըստ վեհապետական իրաւանց Վեհ. Սուլթանին:

«Այս Դեսպանախորհուրդ պիտի գումարի մի միայն Արեւելեան Բումէլի գործերով զբաղելու պայմանաւ:»

— Թայֆ կը կարծէ թէ եւրոպական Տէրութիւնք կ'ստիպեն զԱնգլիա, որպէս զի հաւանի Դեսպանախորհրդոյ մը գումարման. այլ Լորտ Սալլաքի վերապահութիւնք յարգանք ընդունուեր են Պիզմարք իշխանէն եւ Քալնթրի կոմսէն:

Սակայն կը յուսացուի թէ դեսպանախորհրդոյ հիմունք քանի մ'աւուր մէջ պիտի կարգադրին, այնպէս որ ամեն շահակից պետութիւնք գոհացում ստանան:

Ֆրանսական եւ իտալական կառավարութիւնք որոշապէս հաւանած չեն Դեսպանախորհրդոյ մը գումարման: Սակայն Թայֆ կը յուսայ որ Ֆրանսայի եւ իտալիոյ ներկայացուցիչք պիտի համաձայնին Անգլիոյ հետ, եթէ Ռուսիա ուղղակի կամ անուղղակի յառաջ տանի իւր նպատակն, այսինքն եթէ ուղէ պատժել զԱլէքսանդր իշխանն եւ Պուլկար ժողովուրդը:

— «Թայֆ» ի Վիեննայի թղթակիցն հետեւեալ լուրերը կը հեռագրէ հոկտ. 15 թուով.

Տէրութեանց միջեւ համաձայնութեան զրոյցը կ'երեւի թէ Միլան թագաւորին աւանջն հասնելով, փութացուցած են նորա գործողութիւնը. զի կը ծանուցուի այսօր թէ Սերպք սահմանազլխէն պիտի անցնին անմիջապէս, եթէ արդէն չեն անցած: Երէկ, զօրահանդէսի մը մէջ, Թագաւորն ըսեր է: «Երկու օրէն պիտի հասկնանք թէ ինչ պէտք է ընենք:»

—Աւստրիական կառավարութիւնն երէկ ստացաւ սլատէնն այն շրջաբերականի զոր սերպ կառավարութիւնը դրկած է տէրութեանց: Ծանուցագիրը կ'ըսէ թէ շարաթներ յառաջ սերպ կառավարութիւնը լուր ստացած էր թէ սերպ և գարատաղցի գաղթականներ հրոսակներ կը կազմեն ի Պուկարիա, Սերպիոյ վրայ յարձակելու համար: Ծանուցագիրը ծայրէ ի ծայր լի է Պուկարաց դէմ ամբաստանութեամբ, և աստ կը նկատուի որպէս նախաշաւիղ մը անմիջական գործողութեան ընդդէմ Պուկարիոյ:

—Շգոտայէ իմաց կը տրուի թէ Գարատաղի իշխանն, որ վերջերս Բոտկորիճա կը մնար, յայտարարեր է իւր մահմէտական (սուննաւա) հպատակաց թէ չի կրնար այլ եւս վստահիլ իրենց հաւատարմութեան, զի իրեն եղած խոստումներ չեն յարգուած:

—Թուրքիոյ և Գարատաղի սահմանաց գծման յանձնախումբը դադրեցուց իւր աշխատութիւններ, զի երկուց կողմանց պատուիրակը չէին կրնար համաձայնիլ Գարատաղի Ձէյլինէէ ետ կոչեց իւր պատուիրակներ: Աւասիկ խնդիր մը, որ դժբախտապէս բաց կը մնայ ի մէջ երկոցուն կառավարութեանց:

—Ադրիանուպոլսէ կը ծանուցուի թէ ամեն օր 4—500 Ռէտիֆը հոն կը հասնին Կ. Պոլսէ: Ի Տէտէ-աղաճ ելած են 3,200 Նիզամը և 800 Ձէյլէ: Ի Գըրդ-Քիլիսէ ամրութիւնը փութով կը նորոգուին: 10,000 զօրք, 29 թնդանօթով, անդ կը կենան:

—Ձէյլինէէ իմաց կը տրուի թէ 500 գարատաղցի յառաջագահը զրկուած են դէպ ի սերպիական սահմանադրութիւնը:

—Ի Վիէննա կը դիտուի թէ Րումէլիի յեղափոխութեան պայթումէն ի վեր ռուսական դիւանագիտութեան ամեն շարժումն, ամեն տնօրինութիւնն Ալեքսանդր իշխանին դէմ ուղղուած է, և Պուլիարիոյ վրայ սերպիական յարձակում մ'ալ չատ ծանր հարուած մը պիտի լինի Ալեքսանդր իշխանին: Լուր ունինք արդէն թէ իշխանին դէմ դժգոհութիւն ծագած է Փիլիպէի մէջ, միութեան գործին չուտով չլմնալուն և երկրին առկա վիճակի մը մէջ մնալուն պատճառաւ, և Ռուսը յայտնապէս կը պարծենան թէ, եթէ Ալեք-

սանդը իշխանը, Տէրութեանց որոշման առջեւ խոնարհելով, պարտաւորի վերադառնալ Սոֆիա և հոն ալ Սերպիոյ կողմէ պարտութիւն մը կրելու դժբախտութիւնն ունենայ, իւր դիրքը բոլորովին պիտի խախտի:

—Աւասիկ Պուկար կառավարութեան ներկայացուած հաւաքական ծանուցագիրն, որ եզրակացութեանց առջեւ կը խոնարհի Ալեքսանդր իշխանը:

«Տէրութիւնը կը հաւանին Վեհ. Սուլթանին իմաստուն ընթացքին, եւ համոզուած են որ Կ. Վեհափառութիւնն պիտի շարունակէ իւր վեհապետական իրաւանց հետ հաշտ եղող ամեն ջանքերն ընել առանց զինու զօրութեան դիմելու: Տէրութիւնը հաճութեամբ կ'ընդունին Վեհ. Սուլթանին առաջարկն, որ կը խնդրէր դադրեցնել իւր Տէրութեան նահանգներէն մին յուրող խռովութիւններն, եւ անդ վերահաստատել հանդարտութիւնն ու բարգաւաճումը, դատապարտելով արդի դաշնակուց կողմանց վրայ իշխանութիւն վարողները պատասխանատու բռնելով ամեն արարքի համար որով յուզումը ծաւալի շրջակայ երկրաց մէջ:

«Որովհետեւ խաղաղութեան պահպանումը Տէրութեանց միահամուռ փափաքն է, նոքա կը հրաւիրեն պուկարական զօրութեանց պետերն ետ կենալ զօրք համախմբելէ Րումէլիի սահմանաց վրայ, եւ դադրեցնել սպառազինութիւնները: Տէրութիւնը պուկար ժողովրդեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրեն այն պատասխանատուութեան վրայ որուն կ'ենթարկի, եւ զայն կը զգուշացնեն անխորհուրդ շարժումներու դէմ, որոց հետեւանքը կրելու կրնայ դատապարտուիլ, առանց ո՛ր եւ է օգնութիւն ստանալու Տէրութիւններէն:»

Ա. Զ. Դ. Ա. Յ. Ի Ն

—o—

Ռուսիոյ «Հիւսիսային Հեռագրական Դորձակալութիւն» հոկտ. 3 թընով Օտէսայէն կը հեռագրէ ռուսական բոլոր լրագրաց, թէ Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Վեհ. Մակար Սրբազան՝

ընկերակցութեամբ Գեր. Յովակիմ և Գրիգոր Արքեպիսկոպոսներու՝ Օտէսա հասած է Էջմիածին երթալու համար։

Նոյն գործակալութիւնը Տփղիսէն կը հեռագրէ Մոսկուայի և Բեգրլու պուրկի լրագրաց թէ ըստ տեղեկութեանց Կապուս լրագրի, Մակար Կաթողիկոս անդ կ'սպասուէր հոկտ. 8ին, այսինքն երեքշաբթի օրը։

Հետեւաբար ըստ ամենայն հաւանականութեան Ն. Վեհ. Սրբազնութիւն Տփղիս կը գտնուի այս պահուս։

—Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն այցելութիւն տուաւ շարթուսմէջ Կրթական նախարար Վսեմ. Միւնիֆ փաշայի, որոյ պաշտօնը շնորհաւորեց և բարի գալուստ մաղթեց։

—Գոհութեամբ կը լսենք թէ հոգելոյս Ներսէս Պատրիարքի ժառանգորդը միաձայնութեամբ Ներսէս-Վարժապետեան Ուսումնարանի Ընկերութեան նուիրեր են հոգելոյս Պատրիարքին բոլոր գրքերն հանդերձ մատենադարաններով։

—Անգլիական Մանչեսթը Կաթոլիկ լրագրոյն մէջ կը կարդանք թէ՝ Լոնտոնի Հայոց հոգեւոր հովիւ Գեր. Եսայի վարդապետ Աստուածատուրեան և Լոնտոնաբնակ ուրիշ աղգայինք խմբովին ներկայ գտնուել են անգլիացի մեծ մարդասէր Լորտ Շաֆթսպրիի յուղարկաւորութեան հանդէսին. նմանապէս Մանչեսթրի հայկական եկեղեցւոյն մէջ ի յիշատակ հանգուցելոյն հոգեհանգիստ կատարուել է, որուն ներկայ գտնուել է քաղաքին գրեթէ ամբողջ հայ գաղթականութիւնը։ Գեր. Սիւրիաս վարդապետ Պարոնեան համառօտ դամբանականաւ մը դրուատել է հանգուցելոյն սէրն ու համակրութիւնը Հայոց նկատմամբ։ Յետ աւարտման ե-

կեղեցւոյն, Մանչեսթրի աղգայինք միութարական նամակ մ'ուղղել են հանգուցելոյն ընտանեաց։

Ընթերցողք կը յիշեն անշուշտ, ինչպէս արդէն գրեց վերջերս մեր Լոնտոնի թղթակիցն, թէ այս անգլիացի աղնիւ լորտն էր որ Հայաստանի սովորոց ի նպաստ հանգանակութիւն բացաւ յԱնգլիա, և Պոլսէն դուրս, անհատապէս դրամական մեծագոյն նուէրքն ըրաւ Սովետոց Յանձնաժողովին։

—Ինչպէս որ երէկ ծանուցինք, Ելեւմտից Հոգաբարձութիւնն հրաժարական կը մատուցանէ այսօր Քաղաքական ժողովին։

Կը լսենք թէ Ելեւմտից Հոգաբարձութեան այս վաղահաս հրաժարման պատճառ եղած է ազգ. կեդրոնական յետնեալ տուրքերը զեղչով մը գանձելու մասին իւր պատրաստած նոր կանոնագրոյն Քաղաքական ժողովոյ կողմէ մերժուիլն։

—Տեսեաւ խորհուրդն իւր շարթուական նիստն ըրաւ առջի օր ի Պատրիարքարան, ատենապետութեամբ Ներսէսեան Ներսէս էֆէնտիի, և Պատրիարքարանի Աւանդից Սնտուկի Կանոնագրին Գ. և Գ. յօդուածոց տրամադրութեանց համեմատ նոյն Սնտուկի պարունակութիւնն ստուգելէ յետոյ, յանձնեց զայն աւանդապահ Փափազեան Լեւոն էֆէնտիի և իւր այս կարգադրութիւնը պաշտօնական գրով մը հաղորդեց առ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն։

Յաջորդ նիստը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ չորեքշաբթի ժամը 4ին ի Ղալաթիա։

ՀՐԴԵՂ ԴԵՄ ԱՊԱՀՈՎԱԳԻՐՈՒԹԻՒՆ

NORTH BRITISH AND MERCANTILE
Insurance company
ՆՈՐԹԶ ՊՐԻԹԻՇ ԷՆՊ ՄԵՐԿԵՆԹԻՆԵՆ

NORTHERN
Assurance company
ՆՕՐԹ ՆԸՐՆ

Լոնդոնյի և Էդինբուրգի ապահովումներ

Ընկերություն	Անգլ. Լիր.
Արտոնեալ գրամագրուիս	3,000,000
Բաժանորդագրեալ գրամագրուիս	2,500,000
Վճարեալ	625,000
Պահեստի գրամ հրդեհի պատահականութեանց դեմ	1,592,235
Կեանքի պատահականութեանց դեմ պահեստի գրամ	3,841,194
	<u>6,058,429</u>
Հրդեհի ճիւղէն հասոյթ	
1883 տարւոյ	4,186,865
Կենաց ճիւղէն հասոյթ	
1883 տարւոյ	551,307
	<u>4,738,172</u>

Լոնդոնյի և Էդինբուրգի ապահովումներ

Ընկերություն	Անգլ. Լիր.
Բաժանորդագրեալ գրամագրուիս	3,000,000
Վճարեալ	300,000
Պահեստի գրամ հրդեհի պատահականութեանց դեմ	814,871
Կեանքի պատահականութեանց դեմ պահեստի գրամ	1,778,300
	<u>2,890,171</u>
Հրդեհի ճիւղէն հասոյթ	
1883 տարւոյ	520,206
Կեանքի ճիւղէն հասոյթ	
1883 տարւոյ	251,572
	<u>771,778</u>

Ստորագրեալիս իւր բազմաթիւ յաճախորդաց և քաղաքիս ընդհանուր յարգոյ հասարակութեան կը ծառայեմ թէ ինքն վերոյիշեալ երկու ընկերութեանց միացեալ գործակատար ընտրուած ըլլալով, այնպիսի գործութեան մը մէջ կը գտնուի, որով հրդեհի դեմ ապահովութեան մեծ դիւրութիւններ կը մատուցանէ։ Ապահովութեանց կարգադրութիւնները կը բաղկանան երկու ընկերութեանց մէջ համեմատական բաժանումէ մը, և այսպէս ապահովութեան և դիւրութեան աւելնալովն ընկերութիւնս ալ կրնայ աւելի մեծագումար ապահովութիւն բռնողներու ինքզինք ներկայացնել։

Գրեթէ ամեն կարգի վտանգաւոր ապահովութիւնը կրնան ընդունել, ինչպէս Բերայի, Ղալաթիոյ և Պոլսոյ մէջ, նոյնպէս մօտակայ քաղաքները, գիւղերն և գաւառները։

MARITIME
Insurance Cie limited of Liverpool
Capital Lt. 500,000

ՄԱՐԻԹԱՅՄ

Մոլային ապահովումներ ընկերություն

Գրամագրուիս 500,000 Անգլ. Լիրա

Ստորագրեալը, շոգենաւներու և առագաստանաւերու մէջ ի վաճառքներն ու կարասիները խիստ օգտակար պայմաններով ապահովելու իշխանութիւն ստացած է ընկերութեան կողմէ։

Գիններուն և այլոց վրայ տեղեկութիւն ստանալ ուղղութեամբ պէտք է դիմեն Կալաթիա, Քոմիսիոն խանի անկիւնը երկաթէ կամուրջին վրայ նայող սենեակն, առ

Կ. Պոլսոյ Լուրհ. Գործակատար յէջեալ Ընկերութեան
ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈՒՅԵԱՆ

ԳՈՒԻՆ

ԱՆԳԼԻՍԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳԻՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԴԵՂ ԴԵՄ

ԲԻԼԱՅԸՆԱ

Մոլային ապահովագրութիւն։ -Դիմել առ գործակատարն ընկերութեան, Պ. Ժ. Վ. Ուիթնոլ, Եօրկիատար խան Պահչէ - գաբու, Պոլիս. կամ Ղալաթիա, Ալէքսիատի խան թիւ 15։

ԺԱՄԱԴՈՐԾ ԳԻՆՍԵԼՎԱՃԵԱՆ

244 — ՄԱՀՅՈՒՏ ՓԱՇԱ ԳՈՒԽ — 244

30 142
ՅՐՆԻ ԴՐՇ
Յրանայի ամենէ համ
բաւաւոր գործարաններէ
միոյն մէջ խիստ խնամօք
պատրաստել տուած է նշա-
նակեալ գնով նմանը ցարդ
չտեսնուած 15 սանդիմեդր
երկայնութեամբ խիստ ձե-
ւաւոր, զարնող, շարաթը
մի անգամ լարուող, պատի
ժամացոյցներ: որք ընդու-
նելու թեան սրահներու, սե-
նեկաց, վարժարանաց եւ
գրասենեկաց վայելուչ եւ
յարմարագոյն են, և որոց
երկար տարիներ ամենայն
կանոնաւորութեամբ բանին
կ'երաշխաւորէ:

Յիշեալ վաճառատան
մէջ կը գտնուին նաեւ խիստ
աժան գներով լաւ բանող
ընտիր ժամացոյցներ:

Գաւառներէ եկած յանձ-
նարարութիւնք փութով եւ
ճշդութեամբ կը կատար-
ուին:

ԵՂԻՇԷ Վ. ԳՈՒՐԵԱՆԻ

ԸՆԹԱՅՔ Ի ԳՐՈՅ ԲԱՐԲԱՌ

Ա. ՏԱՐԻ

Բ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՍՐԵԱԳՐԵԱԼ ԵՒ ՅԱԻԵԼԵԱԼ

Սոյն դասագրքի հրատարակութիւնն
իւսկիւտարու նպատամատոյց ընկերու-
թիւնն իւր ծախիւք ի լոյս բերելով, վստա-
հաբար կը յանձնարարէ ամէն ազգային
վարժարանաց, իբր ամենայարմար դասա-
գիրք գրաբառէ յաշարհաբառ թարգմա-
նութեան:

Սոյն գործոյն Բ. Տարին եւս ի լոյս ե-
լած է մեծ խնամօք եւ գեղեցիկ դասաւո-
րութեամբ Ա. Տարւոյն նման: Սոյն երկու
հատորներն մեծ դիւրութիւն կ'ընծայեն
նորու աշակերտին:

Գին Ա. տարւոյ 5 դահեկան և Բ. տար-
ւոյ 10 դահեկան:

Կը գտնուին ամէն հայ գրավաճառացքով:

ՊԱՐՈՆ ՇՈՒՊԼԱՆ

Բ. ԵՒ ՎԵՐՋԻՆ ՀԱՏՈՐ

Զմրան եղանակը կը մօտենայ, և Շարլ
Բօլ տը Բօքի սոյն գրութեանցիւ և միանգա-
մայն բարոյալիր դիրքն յարմար միջոց մ'է
զիշերային երկար ժամուց ճանճրոյթը մոռ-
ցնելու: Արդարեւ, Բօլ տը Բօք, իւր այս
վէպին մէջ, իւր թեթեւ ու սահուն ոճով
միշտ արթուն կը պահէ ընթերցողին հե-
տաքրքրութիւնը: Թարգմանիչն ալ, ընտրե-
լով սլարդ ու ժողովրդական աշխարհաբար,
հաւասարած է հեղինակին ոճոյն: — Վէպը
մաքուր տպագրութեամբ և երկու հատորով
ի լոյս ընծայեալ է Աճճեան տպարանէն:

Կը ծախուի բոլոր հայ գրավաճառաց
քով: Երկու հատորն ի միասին կը վաճառ-
ուին ի գին 10 դրուչ:

ՊԱՐԶ ՕՐԱՅՈՅՑ

1886

ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ս. ՓՐԿԶԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԻԻԱՆԳԱՆՈՅԻ

Գին 40 փարա

Կը գտնուի բոլոր գրավաճառաց քով:
Մասնաւոր վաճառատեղին է Գավաթեան
գրատունը:

ՏՈՒՔ. ՍԻՄՈՆ ՍԵՂՈՍԵԱՆ

Ղալաթիա, Գամնուտ փողոց, Թիւ 7

Հիւանդ կընդունի ամեն օր կէս օրէն
վերջը, մասնաւորապէս միզային գոր-
ծարանաց և վիրաբուժական ախտե-
րու համար: 11—12

Սրտոնատէր Կ. Ս. ԻԻԹԻՃԵԱՆ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՅ